

VIDOV DAN

LIST ZA KULTURNO ORIENTACIJO JUGOSL. NAPR. OMLADINE.

Izlazi svakog 5og i 20og u mesecu. — Uredništvo i uprava: Ljubljana, Narodni dom I.

Pojedni broj stoji 50 para; godišnja pretplata 10 dinara.

DR. IVAN ORAŽEN.

* 1869. v Kostanjevici, † 1921. v Ljubljani.

Oporoka:

«Vse svoje premočno in nepremočno premoženje zapuščam medicinski fakulteti v Ljubljani, katera naj uporablja to premoženje za ustanovitev in vzdrževanje zavoda: 'Oražnov dijaški dom', v katerem zavodu naj dobe prosto stanovanje v prvi vrsti nezakonski, ubogi medicinci slovenskega, srbskega in hrvatskega plemena, ki študirajo v Ljubljani.»

Ko so na dan Oražnovega pogreba romale množice našega občinstva v Narodni dom, da zadnjikrat vidijo Sokoli, Sokolice in naraščaj svojega brata in starosto, dijaki in dijakinje svojega dobrotnika, številno občinstvo svojega zdravnika in politiki svojega tovariša, sem slišal iz ust srbijskega častnika: «Bože mili, sve najbolje odlazi.» Častnik se je moral spomniti pri teh besedah na slavne balkanske vojne, na junake in junakinje svojega rodu po bolnicah v Nišu in Skoplju in sredi med njimi na Slovenca iz daljne bele Ljubljane, resnega obraza, tolažečih, dobrih oči — zdravnika dr. Ivana Oražna.

Kakor je dr. Ivan Oražen srbskemu rodu eden najlepših spominov v njegovi borbi, in kakor je jugoslovanskemu in češkemu sokolstvu ena najpriljubljenjših osebnosti, jugoslovanski omladini je mnogo več — njej je Oražen vzor človeka. V materijalistični in nezadovoljni dobi ji je Oražen ena redkih osebnosti, ki se je pokazala v svojem življenju Jugoslovana-nacijonalista, Sokola, politika svobodomiselne smeri, pred svojo smrtjo, v svojem nehanju pa človeka — kot Sokoli, pripadniki Svobodne Misli in Jugosloveni smo nad vse vzradoščeni —, da samo človeka. Dr. Ivan Oraž-

nova oporoka je kronala delo nacijonalista, svobodomisleca in Sokola z najvišjo čednostjo — s človekoljubjem. Celo njegovo življenje je kazalo, da meri njegov nacijonalizem, svobodomiselstvo in sokolstvo globlje, kakor nam to razodevajo pojmi v navadnem življenju. Čutili smo to. Ko je nenadoma nehalo biti pokojnikovo srce, nam je postalo jasno, da je dr. Oražnov nacijonalizem, sokolstvo in svobodomiselstvo bilo samo forma njegovega človeka. Preevidenten je dokaz, ki je s svojo globoko tišino z mrtvaškega odra v Narodnem domu udaril v lice onim, ki so ga nazvali nekdanj «Krvavo manšeto». Onim, ki so na dan njegovega pogreba pljuvali po množicah od Narodnega doma do pokopališča. Strašni dokaz zveze med Sokolom, svobodomislecem in — Človekom.

Ta dokaz, ki mu nihče ni oporekal, ker mu spričo življenja in nehanja brata dr. Ivana Oražna oporekati ni mogel, je mnogo več vreden od nekoliko sokolskih domov, ki bi se jih moglo postaviti iz zapuščine. To smo vse tako jasno videli in tako globoko čutili ob njegovi smrti!

Sin nezakonske matere je študiral in stradal na gimnaziji v Novem mestu in na medicinski fakulteti na Dunaju in v Gradcu. Iz preziranega nezakonskega otroka je rasel v visokošolca, ki je sredi svojih srbskih kolegov kazal že glavne obrise svojega značaja in v zdravnika, ki je postavil vse svoje sile domovini in človeku na oltar.

Omladini, ki ji danes manjka idealov, bo doktor Ivan Oražen ona svetla baklja, ki bo vedno in vedno na novo v obupavanju, nezadovoljstvu in potrnosti razsvetljevala pot do blagostanja naroda in do sreče človečanstva. Pokoj Tvojemu pepelu v domači zemlji, dragi starosta! Ti sam si več en v naših srcih!

INTEGRALNA JUGOSLAVIJA.

Pre nekoliko meseca g. Stamboliski dao je u Sofiji izjavu o tome kako Bugari iskreno žele da obnove s nama prijateljske veze, koje bi imale intimniji karakter nego ikada dotle. Neki naši listovi pozdravili su tu simpatičnu ideju o srpsko-bugarskom sporazumu, i dali svoje povoljno mišljenje. Na to je odmah cela naša nacionalistička i šovinistička štampa uzavrela kao čivuti u avri: kao jedan čovek, ona se istavila pred javnost, nazivajući pristalice zblizenja s Bugarima ni manje ni više nego — bugarašima! Ako je i od vas, braćo zalutala, ipak je mnogo! Neka se dopusti jednome Šumadincu — dakle ne bugarašu — da kaže svoju o tome važnom pitanju.

Prvo što se mora istaći, to je da su razlozi protivnika zblizenja srpsko-bugarskog veoma slabi, da ne kažemo sitničarski. Tako, navodi se jedan primer nečovečnosti nekog bugarskog pukovnika u Skoplju, za vreme okupacije (primera se moglo navesti i više); na dugačko i na široko se jadikuje nad nedoslednošću jednog bugarskog lista i nad njegovom neiskrenošću; a najčešće se pišu naduvane patetične fraze, u koje ni sami pisci ne veruju. I na osnovu tih, relativno beznačajnih podataka, i nekih pretpostavaka (kao ona o neispunjenju Ugovora o miru), izvodi se opšti zaključak: Bugari su i danas, kao i uvek, do krajnosti neiskreni; svi su oni krvoločni razbojnici, bez i trunke plemenitosti, koji bi da unište celo srpsko pleme, da zatru i poslednje srpsko seme u odivi.

Na prvi prigovor, odgovor je ovaj: Bugarski vojnici jesu se, uopšte uzev, rdjavo ponašali prema stanovništvu okupirane Srbije; jeste, od njine strane, počinjena masa nedela i krvavih zločina, kojih će se docijni naraštaji užasavati. Ali se ne treba niti sme zaboraviti da je «à la guerre comme à la guerre». Kad sam prošloga leta razgovarao u svome selu, o tome, sa seljacima, oni su mi obično davali ovakov odgovor: «Šta ćeš, brate, rat je rat.» Zločine je vršio ološ bugarski i od bugarskih šovinista raspaljeni vojnik, koga je veštački izazvana želja za odmazdom gušila. Navodi se primer jednog pukovnika. Ja bih mogao navesti drugi jedan primer: meni su mnogi poznanici pričali o nekom majoru Zekovu, koji je prvih dana okupacije bio u Vranju i spasao mnoge izbeglice i građane od obesti bolesnih bugarskih šovinista u uniformi, spasao od interniranja i sigurne smrti. Takvi svetli primeri nisu retki; oni služe na čast bugarskom narodu. I zašto da mi u ološu bugarske vojske gledamo najizrazitijeg predstavnika duše bugarske? Zašto ne u onome majoru Zekovu? I u Bugara, kao i u nas, kao i u svih ostalih naroda, ima zlih, krvoločnih tipova. Ali u tome, po mome mišljenju, ljude ne bi trebalo deliti na Srbe, na Bugare, na Italijane i Francuze, nego na dobre i rdjave ljude. Narodi, uzeti kao celine, iz osnova su dobri. — Mi tražimo da nam se izdadu oni Bugari koji su se u okupiranoj Srbiji ponašali kao zverovi. Tražimo. A one

kriminalne tipove koji su mnogo srpsko ognjište zatrli u Šumadiji, mi postavljamo za ministre i biramo za podpredsednike Ustavotvorne Skupštine! Najrečitiji dokaz koliko su nam ona zverstva na srcu i koliko je ovaj prvi razlog iskren i ozbiljan.

Drugi prigovor nije ni malo osnovaniji. Za vreme okupacije, vele jedne beogradske novine, bugarski napredni list «Zarja» držao se odveć pasivno prema nedelima pojedinih bugarskih oficira i vojnika u okupiranoj Srbiji. — Ima časova kad je ćutanje isto što i negodovanje, što i oštar protest. Za ona burna vremena kad je bugarski šovinizam, u pobeđničkom zanosu, bio dostigao vrhunac; kad je veliki deo bugarske štampe kiptao klevetama i lažima protivu našeg izmučenog naroda; kad je Vazovljeva muza klicala: «Smrt Srbima! Udri, kolji, pali, hrabri Bugarine»; za ona burna vremena pasivno držanje «Zarje» bilo je velika hrabrost; i taj nemi revolt tukao je u glavu vladajuće krugove. Da li je «Zarja» potpuno iskrena? Mi nismo od onih koji misle da vrednost jedne ideje nema ničega zajedničkog sa iskrenošću onoga koji je propoveda; treba biti pesnik, ili Englez, pa verovati u to. Ali znamo i to da «Zarja» ne mora biti bugarski narod i da njena osećanja ne moraju biti osećanja bugarskog naroda. Čak i da je «Zarja» bila otvoreno neprijateljska, ipak se iz toga ne bi smeli izvoditi opšti zaključci.

Najjači argumenat protivu sporazuma sa Bugarima, upotrebljavan i zloupotrebljavan, jeste ovaj: «Nikada srpski seljak ne može da zaboravi zverstva bugarska i grobove svojih sinova; grobovi su večna opomena: čuvajte se Bugara!» Cela naša istorija je jedna neprekidna i često podmukla borba između nas i Bugara. Dok smo se mi bočili kao razjareni bikovi, dotle se su drugi koristili: naša tvrvenja produžila su vek trulj Vizantiji; naša nesloga dovela je do Kosova, ubrzala propast srpske i bugarske države. I to nije bilo dovoljno! Došao je nasrtaj na bugarsku slobodu, — došla je Slivnica; došao je mučki udar na integritet naše zemlje, — došla je Bregalnica. I tako neprestano. Cela tragika Balkana leži u međusobnom nerazumevanju ova dva naroda, jedne krvi, jedne bagre, gotovo jednog jezika. — Ponavljam: grobovi treba da nam posluže kao opomena za složan rad u buduće.

Što je najglavnije, niko ne spori vrednost i izvodljivost srpsko-bugarskog zblizenja. Mi bismo imali isto toliko koristi od saveza i eventualnog ujedinjenja s Bugarima, koliko i sami Bugari: i prošlost, protkana kobnim borbama, i ekonomski i politički interesi upućuju nas jedne drugima. S toga se mi zbliziti moramo. Do skora je Mačedonija bila kamen spoticanja; ali danes i najzatucaniji bugarski nacionalista vidi da pitanje Mačedonije nije za nas, kao što je za njih, jedno sentimentalno pitanje, pitanje lažne časti; Mačedonija je za nas životno pitanje, i to je pitanje rešeno jednom za svagda. Pitanje ispunjenja Ugovora o miru od strane Bugarske jedno je trenutno pitanje; sutra ga neće biti.

Prema tome, ništa ne stoji na putu da se zблиženje srpsko-bugarsko izvede što pre, da se ideal integralne Jugoslavije pretvori v javu.

Pa lepo, kažu neki mudri ljudi, čak i kad ne bi bilo nikakvih prepreka da se to zблиženje privede u delo, da li bi Jugoslavija — ovakva kakva je danas — imala od toga kakve koristi, da li bi to za nju bilo neophodno potrebno? Nije li bolje da mi i dalje ostanemo ovako odvojeni? I zar to zблиženje ne bi išlo na štetu našu, pošto bi se Mačedonija vremenom mogla pobugariti? Pa šta posle, opet da se cigančimo? Znae, čist račun — duga ljubav.

Kad izvršimo ujedinjenje, svaki nacionalni sentimentalizam mora otpasti. Sasvim je svejedno boće li se Bugarska posrbiti ili Mačedonija pobugariti. Jednom ujedinjena, naša plemena moraju se stopiti, nivelacija mora nastupiti, tako da kroz pedeset, da kroz sto godina ne bude ni Hrvata, ni Slovenaca, ni Srba, ni Bugara, nego samo Jugoslovena. Kao što danas nema ni Vandejaca, ni Normandjana, ni Provansalaca, ni Gaskonce kao nekih naročitih nacionalnih jedinica, — nego samo Francuza. — Koristi ujedinjenja bile bi neocenjive: prva i najveća korist bila bi u tome, što otpadaju borbe između nas. Zatim mi bismo postali mnogo snažniji: prema Italiji s jedne strane, prema Rumuniji i Grčkoj s druge. Ne bismo bili više na milost Italiji, koja

nam svakog časa može zatvoriti Jadransko More. Najzad, udvojenim snagama pre ćemo se osloboditi ekonomskog tutorstva Zapadne Evrope.

Mi moramo da odbacimo sve sitne interese. Imamo da ispitamo da li bi narod jugoslovenski imao stvarne koristi od ujedinjenja. Videli smo da bi te koristi bile neocenjive. I onda sve prepreke, pošto je u pitanju dobro celoga naroda, moraju da padnu.

Eto kako misli jedan šumadijski omladinac, čije je selo ratom upropašćeno. Na nama je da još sada pripremamo zблиženje koje se mora izvesti kad — tad, na nama je da ta ideja što dublje prodre u narodne mase. Ta ideja, uostalom, već prodire, polako ali pouzdano. Kako svaka dobra i plemenita ideja nosi u sebi nečega što ne izaziva spontano oduševljenje gomila, to naša generacija možda neće dočekati da se ostvari potpuno ujedinjenje s Bugarima, da se ostvari integralna Jugoslavija. Ali zbog toga mi ne smemo klonuti jer: ut desint vires, tamen est laudanda voluntas (ako nedostane snage, ipak će biti pohvalna namera). Omladina, zapojena najvišim idealima i ljubavlju prema otadžbini i čovečanstvu, mora da prednjači u svemu. Ona se mora, jedanput za svagda, otresti izandjale nacionalističke frazeologije i uzdići visoko zastavu na kojoj će biti izvezeno: «Da živi integralna Jugoslavija!»

Dr. P., Ljubljana:

INTELIGENCA IN SOKOLSTVO.

Mladina rada telovadi, ker je to njena naravna potreba. Mnogo dijaštva se je v zadnjih dvajsetih letih udeleževalo sokolske telovadbe, toda malo teh nekdanjih dijakov vidimo danes med aktivnimi sokolskimi delavci v odborih ali vadiateljskih zborih naših društev in žup. Vzroka za ta pojav iščem v subjektivnem stališču našega dijaštva: rado govori, manjša pa je njegova pripravljenost za resno in drobno ter pogosto nevidno delo, kjer je treba zdržema vleči, krepko in vstrajno držati. Pa tudi resnejši del dijaštva ni imel prilike, da se znanstveno poglubi v idejne nauke obeh ustanoviteljev sokolstva dr. Tyrša in Fügnera. Nimajo zadostne prilike zasledovati tihe moralne uspehe sokolskega dela v telovadnicah in izven telovadnic. Morda reže demokratizem in naprednost za današnje čase v sokolskih vrstah preplitke brazde. Dopusčam to možnost v posameznih slučajih in krajevno. V obče pa je sokolska organizacija tako trdna, podvržena taki disciplini in tako splošna, da se posamezne osebe v organiziranih masah izgube. Inteligent že takoj pri vstopu v aktivno sokolsko delo previsoko spoštuje svojo individualnost in pretirano vpoštevata svojo osebnost. Zato podreja vsaj v početku prav težko svojo osebo sokolskim pravilom in poslovnikom, ki ne poznajo razlik za brate z visokošolsko in manjšo izobrazbo. Inteligent je nagnjen h kritiki, doktrinarstvu; zato išče povsod problemov in sestavljenih ideologij mesto vstrajnega praktičnega osebnega dela. Oni del dijaštva, ki ni vajen ostrejšega opazovanja, gleda na sokolska telovadna

društva z enakimi mislimi in čustvi kot na gasilna, veteranska ali strelska društva. Drugi pa, ki imajo potrebo, da opazujejo sokolsko življenje od blizu in da ga bistreje motrijo, oni, ki so doživeli na sokolskih nastopih globoke vtise a ogromne manifestacije telesnega zdravja in moralne moči, dobijo sigurno globokejši smisel o sokolstvu.

Dijaštvo govori in piše s spoštovanjem o harmonični izobrazbi, med njimi je mnogo navdušenja za antiko. Priznava se in sprejema pozitivni del krščanskega naziranja na moralo in duševno dovršenost, duh sedanje dobe pa ga zanaša v smer materijalističnega naziranja. Sedanja doba je v vseh gospodarskih, kulturnih, socialnih in političnih problemih sfinga, vse je v kvašenju in naglih izpremembah, kjer je logična doslednost za jasno sliko tudi samo do kratke bodočnosti samo ugibanje ne pa sklepanje. V vročem kvašenju je tudi mladeniški duh našega dijaštva, ki je za vse naglo dovzet in ki naravno sega v svojih pozitivnih trditvah z drugimi vred v neprodorno temo. Današnja doba trpi v mladi državi in za novih neurejenih razmer na posebni psihozi in vznemirjenosti. Naša srednja šola nudi marsikje papirnato izobrazbo brez zveze z življenjem in resnico. Ako pa se danes vse nagiblje v materijalistično smer, bi pričakoval ono naravno posledico, da bi prehajal ta materijalizem vsaj tam, kjer je na prvem mestu, v uresničenje t. j. v telovadnici, kjer se uresničuje skrb za telo, za njegovo ojačenje in plemenitenje. Navdušenje po harmonični izobrazbi mora preiti iz fraz na polje

resničnosti in dejanskih teženj. Tako pa naše dijaštvo mnogo prezgodaj izgublja svojo moč in svojo mladost, ker je asketično napram telesu v telovadnem oziru.

Omenjeni pomisleki in dvomi, ki bi bili razlog za to, da naša inteligenca od daleč opazuje veliko sokolsko delo, ne drže niti stvarno niti formalno. Stvarno se ne morejo nanašati na izvršeno delo v celoti, niti na duh, ki preveva organizirano članstvo. V formalnem oziru pa velja za vse one, ki dvomijo v poziv: dobrodošli ste, pridite, delajte, reformirajte! Inteligenca je izšla iz naroda in se mora vračati v narod. Naše razumništvo mora prinašati v narod gotove pozitivne, etične in umstvene prvine: delaljubnost, smisel za socialno skupnost, odkritost in sovrastvo do laži, sposobnost spoznavanja in kritične presoje, treznost in življenska resnost, potreba za resnico in vztrajanje pri resnici ter pogumnost za izpeljavo nujnih življenskih konsekvenc na podlagi spoznane resnice. Zato je potrebna vzgoja k trdni volji, značajnosti in vztrajnosti — vrline za zasebno in javno življenje. Zdrav duh v zdravem telesu! V tej zvezi dobi skrb za zdravje in moč ter naše delo v telovadnicah svoje moralno posvečenje. Gorje narodu, ki je brez inteligence ali ki odklanja dobro mislečo in dobro hotečo inteligenco; dolžnost inteligence pa je, da se pošteno, nesebično in požrtvovalno trudi za to, da vsrkava ljudstvo v sobe

prave moralne in prosvetne prvine in smeri, ki vódijo ljudstvo materialno in kulturno k napredku.

Naše ljudstvo je precej pokvarjeno. Ni drugače mogoče. Zgodovinski vzgojni faktorji med nami so bili brez morale. Tu mislim na različne državno-politične, socialne in duševno reakcionarne uredbe v naši preteklosti, ki so sporazumno in v medsebojni podpori zadrževale, kvarile in rušile naravni duševni razvoj (tuje države, fevdalizacija, pocrkvenjenje itd.) v našem narodu. Slabe etične posledice lahko opazimo v naših mestih in zunaj po kmetijskih selih. Naše razumništvo je poklicano, da popravi, kar je zagrešila preteklost nad narodom. Popraviti pa je mogoče to le z novim delom in z novim vzgojnim programom, ki sloni na načelih naravnih lastnosti ljudske etike. Za tako delo so pa potrebne priprave, da najprej sami v sebi dospemo do tega naziranja in aktivnega etičnega programa. Naša napredna akademična mladina je poklicana, da v bodočnosti prevzame vodstvo v politiki in s tem v zakonodaji. Mladina bo važen praktičen činitelj v naši javni upravi, v šolstvu, na polju splošne ljudske prosvete itd. Za te velike naloge pa se mora omladina duševno etično oborožiti. Zato mora omladina preiščevati, iti vase in imeti pogum izvesti najskrajnejše konsekvence. Brez idealizma ni vžitka v življenju. Zmage nad seboj so največje zmage.

(Konec prihodnjic.)

M. B., Ljubljana:

INDIVIDUALNOST.

Tekom vojne so obledeli pojmi o individualnosti in o njenem razmerju napram masi. Pred vojno je bila individualnost mnogo bolj razvita. Takrat je bilo obče naziranje, da je vsak svoje sreče kovač, da je vsak sam kriv, ako se mu slabo godi, in obratno, da je njegova zasluga, ako si je pripomogel do boljših razmer. Vsak je čutil, da je sam odgovoren za lastno blagostanje, in ni pričakoval, da ga bodo mase brez njegovega delovanja dvignile. Radi tega si je vsakdo, kolikor je bilo pač mogoče, napravil lasten načrt za življenje in ga skušal z lastnimi močmi uresničiti.

Med vojno pa se je pojem individualnosti razblinil. Ni čuda! Videli smo stotisoče vojakov, ki so v strnjениh vrstah korakali na fronto in ki so morali slepo ubogati poveljem zapovedujočih. Življenje in smrt sta bila od njih lastne volje takorekoč popolnoma nezavisna. V strelskem jarku je individualnost prenehala in nastopili so pojavi mase. Po dokončani vojni so se vrnile te mase iz strelskih jarkov. Mentaliteto, ki jim je tekom štirih vojni let postala kri in meso, so prinesli s seboj in se je ne morejo preko noči otresti. Radi tega smo imeli tekom dveh let po vojni priliko opazovati, da ne prevladuje več individualnost, ampak da vlada mentaliteta mase. Prevladuje mnenje, da posamezen ni kriv, ako se mu slabo godi, zato zvrta vsakdo krivdo na družbo in državo in zahteva, da mu javnost preskrbi brez njegovega iniciativnega sodelovanja udobno življenje. Vse naj napravi država, posameznik pa naj gleda

in čaka, da mu padejo darovi v naročje. Iznajdljivost, inicijativa posameznika in marljivost so stopile v ozadje, njih mesto pa je zavzela brezbriznost in malodušnost ter življenje brez cilja.

Zdi se pa, da so se v zadnjem času v tem pogledu pojmi nekoliko zbistrili in da se polagoma vrača predvojno duševno stanje. Po kratki dveletni izkušnji je naš narod, posebno naša inteligenca, izprevidela, da družba in država nista tukaj za to, da vzdržujeta posameznika. Začelo je prevladovati mnenje, da bo družba tem bolja, čim bolj bodo posamezniki sposobni. Ruska tragedija nam je izbistrila pojme o individualnosti in o masi. Videli smo tam ogromne mase delavstva, kmetov in inteligence, ki so kazali vse psihološke in socialne znake mase. V ruski inteligenci nismo imeli širokega kroga individualitet. Inteligenca je živela po veliki večini tako, kakor je sreča nanasla; ni imela načrta za svoje življenje in ni imela volje ustvariti si lastno življenje. Čakala je na družbo, da ji ona prinese blagostanje. In prišla je peščica mož, ki jih je označevala krepka osebnost (Ljenin, Trockij, Sinovjov itd.), z jasnimi načrti in z jekleno voljo jih realizirati. Z enim mahom so postali absolutni gospodarji stotimilijonske mase. Nikdar se ne bi to dogodilo, ako bi gojila ruska inteligenca smiselno osebnost z namenom poboljšati stanje ruskega naroda. Tudi na Nemškem smo imeli komuniste z železno voljo, ki niso zaostajali, kar se tiče energije, za ruskimi komunističnimi voditelji, a videli smo, da so tam ko-

munisti propadli, ker se jim je postavila po robu ogromna množica individualitet, ki jih je vzgojila nemška inteligenca. Nemški profesorji so vzgajali svojo mladino v individualnem duhu. Njihova maksima je bila: «Mi (Nemci) smo od narave ubožen narod, zato pa moramo z neumornim delovanjem nadomestiti to, kar nam je narava odrekla. Vsak posameznik mora kovati energijo, da bo mogel vse svoje moči posvetiti službi svojega naroda.» Nemški profesorji so prepričali učečo se mladino, da ima narod take politike, kakor jih zasluži.

Zdi se nam, da je ta nauk pravi. Vzgajati moramo tudi mi individualitete. Naša

mladina — posebno učeča — mora priti pred vsem do prepričanja, da je vsak svoje sreče kovač. Vsakdo si mora ustvariti program svojega življenja in, kar je najvažnejše, vaditi se mora v energiji. Energija se ustvarja večinoma v mladeniških letih in brez nje ni individualnosti. Kdor ne kuje že kot dijak trdne volje, ne bo tudi v kasnejših letih energičen. Energija pa se ustvarja z delom. Kdor ima ta ali oni načrt, in gre pri izvrševanju preko vseh težkoč, ta si ustvarja trdno voljo in čim večkrat se v tem vadi, tem bolj bo ona trdna. Zato mora biti naša maksima: Z delom do energije in z energijo do individualnosti.

ZVONIMIR OSTRIC, Zagreb:

NOVA IRENTA.

Nismo zaboravili da našu državo nisu stvorili slučajevi niti nedokučene prilike; da sloboda našega naroda nije casus, već da je plod intenzivnoga razvoja i pobjeda jedne ideje, ispoljenje snage i volje. Ideja je stvorila novu eru u našem životu i ona nas nije promenila, no uzdigla do visa gde svesno podigosmo oltar na kome ima da se posveti žrtva. I eto kada smo do tole došli zaustavismo se i zgle-dasmo se. Poklopismo se rečima koje su od iskona s nama i u nama kao glas naše duševne bede, mizerije, nesposobnosti. One su šuplje ljuske. A kroz te šupljine huji vetrima, kao da se u šupljini i sama smeje: našoj šupljini.

Što smo dakle hteli? Reči ili dela?

U zastoju razočarismo u sebi svest, dižu se novi tabori, nove reakcije. Jedne iz žući i zavisti, a druge iz razočaranja. Zalosno, a ipak tako! Jer oltar, na kome su hteli da posvete svoju žrtvu, nije video žrtve zahvalnice, već žrtvu proklinjanja što žrtvo-vao je onaj žrec koji je i pre prinašao žrtve tudjinu. Podigli smo svoju zastavu vrh stega «švaregelb» i pri tom je ostalo. Promenili smo zastavu, ali stega nismo. Izrezali smo crne orlove sa službenih pečata da s istima i nadalje pečatuje ista ruka, koja negda pečatila sudbinu baš onih koji stvaraaše delo. I mi smo faktično mesto dela dobili reči, mi smo sagra-dili slova, tri šuplja slova SHS. Zar ne vidite u tome golotinju našu?

Poklopila nas beda i golotinja, razočarale se podvige naše, a mi da šutimo tu gde ruše nam hram, što podigli ga leševi i lep zelevan krvlju? Čemu si, naša bedna Jugovića majko, radjala decu da žrtvu-ješ ih rečima, kemijskim formulama? Čemu si se uzidala, Gojkovicu, da sezidamo Jug naš, Skadar naš kad teraju ti decu sa uzidanih dojka orlovi crni, da oni sišu? Čemu si dan i noć, majko naša, suzama vila gnezdo da poplave ga kukavična jaja i izbace ti napolje tiće?

I ti za svakoga imaš dojaka i nemaš kazne da sažežeš jaja i gusenice orlovića crnih, jer zem-lja je ova sva čija samo ne naša.

I ti ćeš, majko, puštati da eksploatišu nam šume, ponesu oružje, municiju i monitore jer ratni je plen,

jer mi smo pobedjeni pobeditelji, kojima će — bar-barima — opeta poslati romansku kulturu: crnce.

A mi? Za svakoga ćemo imati krvi, ali za sebe ne. Jer ukroćeni menažerijski lav sluša pod palicom i umra se pospan od letnih mušica što krv mu sišu.

Navukosmo rukavice a one nisu za nas. I baš zato jer zaboravismo da balkanci smo, postad-osmo smešni. U poklonima obezumiše nam očevi. ukočila se šija pod cilindrom, zaputila se noga u fraku. Obezumiše i zaboraviše da Kraljević Marko nije nošio te moderne suknje i da Miloš Obilić nije ubio Murata vretenom. Metamorfozirao se junak u babu, štapić sa srebrnim drškom zamenio je de-meškinju, a komitske sačmene pojase zamenije šalovi.

A Hamlet? On luduje i plače za mrtvima, a nema snage da sruši okove s države Danske, da spasi je. Omladina taj Hamlet naš šuti i pokadšto zamrmora da umukne, jer poustadoše stričevići, da grade Hamletu ludnicu. Ta šta mogu deca!

Dosta nam je više.

Bacimo klipove klimave, ubijmo slabost u miši-cama da prožme nas snaga. Sve ono što pogrdili nesposobni očevi da snagom mišica nadoknadimo. Nismo truli jer gnjilež smo, već truli smo zato jer naši su očevi truli i jer u sreći jednoj ne vidimo sreću sviju nas, baš stoga što u sebi vučemo mrak roditelja.

Odbacimo sa sebe te sredovečne odeće kojima nas obukoše roditelji. Mi nismo narod koji će da u toj sredovečnoj kulturi spline i zaboravi se. Još smo mi onakvi kao i oni čijim imenom venecijanske matere strašile decu: Nije legao arslan slomljen, jer arslan ne pozna umora. A ako veruju da arslanu će povaditi zubeve da ne grize i da će leći i slušati, onda ih pustimo nek veruju, nek vrte se i podgri-zuju sitni miševi u njegovu kožu, dok arslan se tresne.

A tada će — kao što reče naš senior kap. Lovrić — dobiti ne samo jedno pogranično groblje za koje se s nama cenkaju, nego na svakom pedlju otrgnute zemlje naše naći će po jedno groblje za sebe. I ona deca, samo onih otaca, kojima je V. Ilijć klicao:

ako vam treba mržnje, ja ću vam mržnju dati, ta deca će im dati krvi, koje su oni žedni i koje je žedna i Banatska stepa i oprženo kamenje Soče. I ne će arslan da ceri zube da psiče, već da ugrize.

Spremajte se, orlovići beli, na dva leta i na dve pobede. Stvarajte jaku iredentu na ustuk svim neprijateljskim društvima, zvala se «Dante Alighieri», «Lega Nazionale», «Julian» i «Deutscher Kulturverein»,* stvarajmo i dižimo našu «Jugoslavensku Ma-

ticu» i «Družbu Sv. Cirila i Metoda» onde gde istrgoše nam srce i komad pluća, jer još smo živi i «još nas vrag nije odneo».

I ne će nam se smiriti ni srce, ni mrtve kosti, dok Istra, Soča, Lastovo, Zadar i Reka opet ne budu naši.

Da ste zdravo, tići orlovići!

* O radu ovih društava doneti ćemo opširniji prikaz u dojučim brojevima.

JAN P., Ljubljana:

NAŠ KULTURNI BOJ.

Ob vseh prelomnih črtah raznih dob se krhajo in lomijo stare ideje ob novih, se pojavljajo boji, najsi bodo kulturni ali politični, z jasnejšim ali celo bojevitijim programom. Nikakor ne morejo in ne smejo tega boja smatrati nekateri pesimisti kvarnega. Nasprotno! Vsa zgodovina kaže, da so se ravno pri zdravih narodih — seveda že razvitih — pojavljali najrazličnejši kulturno-politični spopadi, ki so izčistili mentaliteto in privedli narod do čistejšega pojmovanja svojih nalog.

Če govorimo o kulturnem boju pri Slovencih, moramo priznati, da je že precej star; izrazito ga je razvil Trubar, — narodnostno izčistil Prešeren. — Z izbruhom vojne je ta boj popolnoma prenehal. — Preteška teža je padla na nas in ni čudno, da smo tako pozno prišli na misel Jugoslavije. Ta je bila zadnja leta parola vsega našega boja, ki je jel kazati že resnejše lice. Istotako iznenada kot vojna nas je osupnil konec vojne in početek realiziranja naših nerazbistrenih pojmov, pomešanih z idealizmom, kot smo ga Slovenci precej navajeni. Živeti je bilo treba začeti v Jugoslaviji, pa nismo znali. Skoro se nam je zdelo kot siromaku, ki je našel zaklad, pa ni vedel kam z njim, vnovič ga je zakopal in umrl ob njem. Vse odtenke, vse napetosti smo jeli študirati — nismo se pa še do danes poprijeli glavne žile, ki vodi do skupnosti in edinosti, ali kakor so že vsakdanji izrazi, ki jih pa ne pojmuje enako. Kratko: kot je pri nas navada, javil se je jezikovni boj. Vtikali so se vanj seveda ljudje, ki ga sami ne pojmujejo ne psihološko ne kulturno, oni, ki so vedeli kaj je jezik, so molčali: «Ker peklena vrata ga ne bodo premagala.» — Ta boj je tudi najbolj klavrnno minil. Nima pravega začetka, ne more imeti pravega konca. Pa smo se nekaj umirili, v realizacijo države smo se že nekaj vživeli, delna vprašanja reševali, tako, da pravimo, da smo delali.

Za vsem tem smo se pa oprijeli boja, ki smo ga končali 1914. leta in začeli smo ga stvarnejše, resnejše. Pet vojnih let nam je dalo nekaj več vpogleda in nam umirilo misli. Seveda se odzivila tudi nasproten boj z vso močjo in ruje, češ da gre samo proti veri, in hoče na kak način dokazati, da je znanost veri podrejena. Splošno opažam, da gre na račun vere več njihov odpor in prizadevanje, dasi je pri vsem tem vera malo ali

nič prizadeta. Ves boj napredne omladine ne gre proti veri, ker ve, da jo ima narod še, in da jo narodu mora še nekdo čuvati, kar pa seveda duh časa tudi tekom let zabriše, nam jo pa nadomestuje drugo. Sicer pa danes narod sam že dobro ve, da trditev, če bi pekla ne bilo po smrti, bi se ljudje pobili, in če bi nebes ne bilo, bi si sami končavali življenje, ne drži; sam uvideva, da ima življenje samo tiste življenjske sile, etične zakone in vest, ki dela dobro zaradi dobrega in negativno prav tako. Kadar človek spozna samega sebe in se zave svojih dolžnosti in svojih moči in zna oboje uravnnavati v delo, mu ni več za verski boj. Zato pravim, kolikor jaz poznam napredno akademično omladino, ne stopa v tem boju proti veri, pač pa proti klerikalno-rimskemu sistemu, ki že faktično diši po komunizmu. Da, v gotovih slučajih bi nekatere tega sistema lahko imenovali krščanske komuniste, ker so si napojili svoje misli s čistim komunizmom, pa se postavili na katoliško podlago.

Pa dalje, ali je tudi potreben ta kulturni boj? Jaz ga ne imenujem političnega, čeprav se ga poslužujejo razne stranke in imajo ravno stranke največ interesa pri njem. Kulturni boj prinaša in odnaša razvoj in duh časa, v njem se razkrinkavajo tajne duš, se krhajo ideje in se čistijo horizonti ljudskih in inteligenčnih sfer. Sploh po mojem kaže kulturni boj zdravje naroda, ker le v boju v idejnih kontrastih prihajamo k idejni harmoniji, ki je končni cilj celotnega človeštva. Ker je s kulturnim tokom in tako tudi z bojem v najožjem stiku znanost oziroma njeni rezultati, trdim da bo kulturni boj toliko časa vztrajal, pojemal, se dvigal sunkoma ali pretrgoma, dokler bo vztrajala znanost. Da pa v tem boju nastopamo proti rimsko-katoliškemu kultu, bolje njegovemu eksponentu klerikalizmu, delamo popolnoma na podlagi realiziranja (krivega) Kristusovih naukov, ki jih spoštujemo in upoštevamo tudi mi, ker so odsev in izraz plemenite duše in ki je tenko poslušanje človeške notranjosti, duševnosti, mi delamo proti imperializmu Rima in papeštva, ker vemo, kakšne posledice je imel v raznih zgodovinskih dobah; mi sami nismo proti konfesiji, ker smo si zase ustvarili svoje stališče o njej, zato tudi smatram, da je to subjektivna plat, oziroma privatna, ne pa nujen postulat od zgoraj. Trdim tudi, da je med Kristovo konfesijo in Rimom izrazita razlika.

Poleg tega pa smatramo, da ravno akademična omladina ne sme biti robski privesek te ali one stranke, ker ji prvič škodi pri razmahu svojih mladih sil, ki se ne smejo vklepati v spone raznih sistemov in teorij, ki jih uči stranka, katere sicer vodijo izkušeni starejši možje, pa, kakor dejstva

govore, večkrat ne znajo vpoštovati novih idej ne vznikov, ki so tičali skriti v časovnem toku, drugič jo pa ovira pri objektivnem gledanju sveta, življenja, kratko pri svetovnem nazoru. — Nam se hoče svobode, svobodnega razmaha in se ne damo vezati na razne diktate, datirane iz «stolic».

N. ZEC, Zagreb:

UTIRANJE NOVIH PUTOVA.

Poput orkana na moru proletio je Evropom užasan pokolj, obarajući i ništeći tekovine tolikih decenija. Bog rata kroz nekoliko godina sjedio je sam na prestolju i dirigirao krvavi ples, u koji se kao pomamni, a podložni čarobnoj nekoj sugestiji, hvatali u kolo narodi sviju kontinenata, rasa, jezika i religija. Grubom silom bijahu pojedinci potisnuti sa opredijeljenih im mjesta u ustaljenoj ljudskoj zajednici, i bačeni u kaos, koji se činilo da će dokraja poremetiti poredak svijeta. I poremetio ga uvelike. Preživjeli smo doduše krvavu ovu epizodu svjetske istorije i dobra nam sreća poslužila, jer smo sa sebe stresli dugovječni sramotni jaram i ugledali se slobodni u vlastitu domu svomu, ali zlim konsekvencijama niti smo izbjegli mi, niti drugi narodi. Kada orkan uzbjesni okeanom, ostavlja tragove još dugo iza toga što se stiša: ogromni takozvani «mrtvi» valovi gone se pučinom i udaraju o obale još i onda, kad ni čuha od vjetra više nema. I tim su strašniji i trajniji, što je oluja bila jača i morska pučina prostranija. Gledajući te zaostale valove na moru, dobivamo dojam, kao da se nikako ne mogu smiriti, i ponešto nam čudnovato izlazi, kako se sami od sebe, bez sile vjetra, oni sveudilj dižu i propinju, hrleći sve jedan za drugim, dižući se i bacajući jedan preko drugoga, talasaju se, šire i spješe nekud u daljinu bez kraja i konca...

od polave uredi mirnu rijeku skladna toka? Tko da organizira za gradnju veličanstvene palače onu masu, koja je tako dugo rušila, palila, robila i klala? — Nikada se u tako tijesnim međusobnim odnošajima nijesu našli ljudi od najveće prostote i najveće ugladjenosti, nego li za evr. rata. Koje čudo, da je nestalo vjere u sve ono što je visoko, lijepo i plemenito? Na budućim je pokoljenjima da prosude sve dobre i loše strane ove titanske borbe našega vijeka, a na nama je samo da konstati-ramo: evropejski je rat uzdrmao ravnotežu cijeloga društva; prouzročio je revoluciju a ne evoluciju, sa svim njenim obilježjima.

Ne opaža se to samo u polit. pravcu i svagdanjem životu, ne samo u stvarima praktične naravi, već i u znanosti, umjetnosti, itd. — Nijedna strana života nije ostala pošteđena od zla, što je prohujalo vrhu naših glava. Svrnemo li naše duševno oko i u nutrinu našu, u našu psihu, vidjet ćemo i tamo nešto nesredjeno, neustaljeno. Vrludanje neko, traženje izlaza, težnja da sebe dovedemo u sklad sa vanjskim svijetom, da sebe postavimo u odredjeni položaj prema svemu što nas okružuje. Ustaljena ideologija prije rata prestala je biti vodičem društva; jak je princip individualni, subjektivni na svim linijama. — Živimo u doba prelaza. Na izmaku smo jednoga vijeka, u drugi novi. Samo jake podpune ličnosti moći će da se brže smire i izgrade same sebe, dok će masa i nadalje vrludati, povodeći se sad za jednim duševnim pokretom, sad za drugim.

I ratna ova oluja bila je jača no ikoja do danas, a prostor kud je bjesnila, širi no ikada prije. Koje čudo, te nas «mrtvi» valovi još i danas zapljuskivaju?! Tutnjit će oni još dugo oko naših glava; proći će godine prije nego ladja našeg svagdanjeg života bude mogla da mirno i nesmetano plovi glatkom i nepomučenom razinom.

Svjetski je rat uskoлебao ravnovjesje čovječanstva. Na svakome području čovj. rada opazaju mu se tragovi. Pali su u blato svi auktoriteti, svetinje, nestalo je svih ideala. Okrunjene glave, na koje se prije sa strahopočitanjem i pomišljalo, rastavljale se sa trupla kao od šale, a purpustom otirala se prašina. Bradva postala je ključem za svaka vrata, a «šverc» počeo se držati za vrhunac naobrazbe i kapacitete. Ne laganom evolucijom, nego naprasitom i naglom revolucijom, mijenja svijet tako rekuć svakog dana svoje obličje. Luduje i mah-nita kao muha bez glave. Današnje naš društvo sjeća one šale o vreći kupusa: pukao vez, a kupus razletio se kojekuda; upozoren na to prodavač, odgovori: koliko glava — toliko pameti.

«Mrtvi» će se valovi stišati, i život poteći svojom kolotečinom, kad jednom mine ova faza trzavica i nestalnosti. Treba znati samo to, da masa ne utire putove, nego ide već utrtim stazama. Ni mi ne možemo od našega širokog društva očekivati, da ono samo sebi fiksira ciljeve svoga rada i nastojanja, dok znamo, da se široki nar. slojevi vazda povodili samo za jakim pojedincima. Promatrajući sa psihičnoga stanovišta naš narod i sve njegove pokrete nutarnje i izvanje, opazamo kako on ne može da se snadje u novim prilikama, nastalim poslije evr. rata. Ali niti je zato toliko iskvaren, a da ne bi u razmjerno kratko vrijeme mogao da sredi svoj duš. život i svoje težnje, te da podigne novu i zdravu ideologiju, koja će odgovarati duhu vremena. Može, ali ne sam od sebe. Trebaju nam jaki individui, jake izgrađene ličnosti, koje će biti na čistu s teoretske strane, a s praktične kadri da svoje ideje i oživotvore. Dok imamo na umu, da se zajednica sastoji od pojedinaca, moramo ići za tijem, da pojedinca podig-

Tko da sredi i u jedno korito dovede sve one vode što su pre nabujale i razlile se preko obala? Tko da

nemo do potrebne visine, i učinimo ga svijesnom i jakom olinom. Istom preko preporodjenih pojedinaца preporučit ćemo i društvo.

I naš je konačni cilj preporod našega društva. Pri tome mora nam prije svega dvoje biti jasno: cilj koji ćemo postaviti, kao i to, da moramo započeti od sebe. U kaosu što nas okružuje moramo da nadjemo sebe. Prvi moramo riješiti ovaj dar-mar, i ustaliti svoju nutrinu. Nesmetano i slobodno. Medju našim idejama ne smije biti kontradikcija, a pogledj naši neka su jasni. Svaki od nas ima da reprezentira potpuno izgrađenu ličnost sa jasnim načelima i plemenitim ciljevima. Na čistu neka smo sa samim sobom. Prema svakom objektu neka znamo postaviti svoj subjekt. Kao na ustuk općem kalu, nutrina neka je naša čista. Osjetit ćemo se tako jakim; i riječ će naša sugestivno djelovati kad bude adekvatna pročišćenoj našoj savjesti i općem skladu naše nutrašnosti. — Traži se još jedno: kao što medju našim idejama ne smije biti kontradikcija, tako isto moraju biti u skladu i naša djela. Praksa sa teorijom nek se pokrivaju, jer istom po tomu postavjemo karakteri. Jakom voljom i nepokolebivom ustrajnošću oživotvoravajmo svoje ideje. To i ne će biti teško, ako bude nutrina naša izgrađena, ideje ako nam budu jasne, pogled vedar i cilj dobro fiksiran. Zato utrimo u sebi putove, jer ćemo ih tako utrti i drugima. Maknimo se sa bespuća, iz tame i nezvjernosti, batalimo inate, slijepo vrludanje i tapanje u mraku, pa udarimo čistom i svijetlom stazom; ustrajno, nepokolebivo i ponosno, uvjereni o konačnoj pobjedi nesputanoga i slobodnoga čovječjega duha.

J. S. MACHAR:

NA GOLGATI.

(Poslovenil V. M. Zalar)

Bilâ je tretja ura, ko postavljen je bil med križa križ.

Od truda rdeči na tla steptana in krvava sêdli so mezdniiki. Delili si obleko. Za suknjo pa, ki je bila brez šiva, so vâdljali.

Iz množice številni so tu prihajali in kvišku zrlili in z glavami majali: Haha, haha, daj, stopi s križa, saj si dël, da kralj si! Porušiti si hotel tempelj in ga v treh dneh zgraditi, zdaj pomagaj sebi! — Duhovniki so tudi stali tamkaj in pismouki z dolgo belo brado in govorili med seboj: Resnično. Pomagal drugim si, pomagaj sebi. — Od daleč gledale so žene mnoge, ki so Mu prej služile v Galileji, Saloma, Magdalena in Marija, in ki so Mu v Jeruzalem sledile.

Na križu visel je, štet med zločince, ostrizen, nag. Na zbičanem telesu je kri lepela. Rdeči curki tekli so iz rok in nog in kapljali na zemljo. Ugasle oči so gledale v daljavo čez belo mesto, griče in livade h grebenu nizkih gôr, ki v njih naročju leži vodovje galilejskih jezer.

Glavo je sklonil.

Tu Mu šum peruti v sluh završi. A ne Očetov angel s krepčila kelihom potrti duši — nečisti duh je netopirja krila razpenjal svoja v zrak, se bližal Njemu. On moral je trpeti, da je Satan na križ Mu sêdel, nagnil se Mu h glavi, ker duh Njegov ni bil več zmožen boja.

In Satan reče Mu: Trpin ubogi, na lesu križa vidiva se zopet. Zdaj zadnjikrat. Ker zdaj odločeno je. Dobojevan je boj.

Pred tremi leti, še veš, kako sem Te v puščavi nesel na vrh goré in Ti pokazal slavo svetâ vesoljnega, kraljestva močna, in vse obljubil Ti, če prédme padeš in se mi klanjaš? Ti si me zavrnil.

Šel si bodoče carstvo božje znanit ubogim, slabim. Htel si čistim srcem zakladov dati cene neminljive, pokazati preprostim dušam cesto v Očetnjo slavo. S čel človeštva hotel si zbrisati sled Adamove kletbe. In v smrt si šel brez godrnjanja vdano kot jagnje, ki ust svojih ne odpira, in svojo kri izlil si kakor roso, da bi zmočila Tvojo mlado setev.

O Jezus Nazaretski, glej te trume, ki so se zbrale tu pod Tvojim križem! Nedavno, ko si v slavi v mesto jezdil, so pod kopita Tvojega osliča metal palme, klicali Ti slavo in sina Davidovega Te zvali; menili so, da ono carstvo božje se bliža, da je tu že čas željeni medu in mleka. Ti si spet odklonil. In ljud prevarani v osvete jezi je «Križaj ga!» v uho Pilatu kričal.

In zdaj tu hodijo, majó z glavami in se smejó: Kralj židovski — na križu! Naj si pomaga! Božji sin je menda, pa Oče je nekako nanj pozabil! —

Da, Oče je pozabil. Glej ta nébes,
 kjer menil si, da vlada v polni slavi:
 Smehlja se tiho brezoblačen jasen
 z brezčutnim višnjevim smehljamem svojim,
 kot pred Teboj; tako poslej. In ptice,
 po zraku letajoče, vsa zverina
 na zemlji po zakonu enem žije
 in bo živela: po zakonu mojem.
 Kdor je močnejši, slabšega pogoltni.
 In prav tako ljudje. Ves svet obširni
 je moja vlast. Zakaj jaz sem Življenje.
 Jaz sem vladar. Prebivam v srcih, dušah,
 nihče me ne izpodí, me ne prežene,
 ne Ti, ne Oče Tvoj. To carstvo božje
 je sen. Ta sen pustim ljudem za vedno.

Poglej pod križ, kako centurio rimski
 se z belim svečenikom mirno méni!
 Tako bo vedno. Ta dva dediča sta
 Tvojih besed in sanj. Malike prvi
 za Tvoje ime zamenja, drugi Jahvo,
 svet pa po mojem redu pojde dalje.

Zakaj sprejel takrat kraljestev nisi
 in slave vse iz moje dobre roke?
 Življenje mlado bi Ti ne končalo
 v sramotni muki tu, lehkó bi živel
 sam sebi v srečo, v blagor milijonom.
 Kaj si prinesel? Smrt in gnev sejai si.
 Sam padaš prvi zdaj. Za Tvoje sanje,
 za Tvoje ime na tisoče ljudi bo
 prelilo kri v arenah in na križih
 in na moriščih. In ko se bo zdelo,
 da sanje Tvoje zmagale so, bodo
 v imenu Tvojem, le v imenu Tvojem
 morili dalje. Kamor vid doseže,
 stoji grmad plapolajočih vrsta,
 na njih se žrtve žgó v imenu Tvojem;

v imenu Tvojem bodo hrule vojne,
 v imenu Tvojem plamenela mesta,
 v imenu Tvojem ginile dežele,
 v imenu Tvojem sipale se kletbe,
 v imenu Tvojem bo zasluževano
 telo in duh.

Centurija poglej le
 in svečenika. Oni bo ubijal
 v imenu Tvojem, ta ga blagoslavljal
 v imenu Tvojem. Milijoni bednih
 bodo plačali Tvoje sanje s svojim
 imetkom najdražjim, z življenjem svojim.

In nad krvjo prelito Tvoje sanje
 o večnem carstvu božjem in o slavi
 nebeški bodo kot prikaz migljale,
 ki naj bo mrtvim povračilo, živim
 pa vaba, vse dokler ta svet ne mine.
 Zakaj sprejel takrat kraljestev nisi
 in slave vse? Ker moje je življenje,
 jaz sem Življenje, jaz tu gospodujem,
 sedim vse večne čase v srcih, dušah!...

Tedaj vzravna se Satan. Svoja krila
 razpne velika temna netopirja,
 ki so kot vihre piš strahotno rastla
 v širjavo. In nad Golgato, nad mestom,
 nad gaji, nad dolinami, nad griči,
 nad širnim krajem, nad pogorjem sinjim,
 nad modro vodo galilejskih jezer,
 nad daljnimi državami, nad morjem
 je začrnela temna tožna mrena.

In tma velika je bila po zemlji,
 ki se je tresla.

Slednjič se je Jezus
 razgledal in zaklical z močnim glasom:
 O Bog, o Bog, zakaj si me zapustil? —
 in dušo izdihnil...

JUGOSLOVENSKO DIJAŠTVO.

Internacionalni studentski kongres v Pragi. Ker se naši delegati pred zaključitvijo redakcije «Vidovdana» še niso vrnili v domovino, da bi nam natančneje poročali o kongresu, objavljamo za enkrat poročilo, ki ga je prinesla zagrebška «Riječ» od svojega posebnega poročevalca. Prihodnja številka «Vidovdana» bo predvsem posvečena kongresu, prinesla bo zapisnik jugoslovenske delegacije kakor tudi poročila o francoskih, angleških in drugih studentskih organizacijah. Poročilo, ki ga je dobila zagrebačka «Riječ», slove:

29. marta. Učesnici internacionalnoga studentskoga kongresa povratili su se svi u Prag. Bili su na izletima po cijeloj Češkoj, i to jedna grupa bila je u Slovačkoj, a druga u industrijalnim mjestima Čehoslovačke. Bili su u Plznju, Brnu, Karlovim Varima, u Škodinoj tvornici, i u Marijanskim Laznjima. Jugoslavenski učesnici bili su u drugoj grupi.

U svemu su na kongres stigle 22 narodnosti i to učesnika iz Njemačke 6 (Lužičkih Srba — stigli su bez putnice, budući da im ih vlada nije htjela izdati!), iz Ukrajine 2, iz Poljske 4, iz Nizozemske 107, iz New-Zelanda 1, iz Kanade 2, iz Finske 1, iz Danske 5, iz Švedske 2, iz Rumunjske 3, iz Italije 3, iz Udruženih država američkih 4, sa otoka Jave 1, iz Norveške 1, iz Luksen-

burga 2, iz Španije 6, iz Švicarske 37, a iz Jugoslavije 22 (od toga su trojica kao predstavnici jugoslavenskih studenata u Pragu), dakle u svemu 312 učesnika. 29. marta su se započele velike predkonferencije pojedinih nacionalnih grupa, koje se pripravljaaju i pretresaju glavne točke kongresa. Jugoslavenski učesnici bili su vrlo srdačno primljeni i dočekani na Wilsonovom kolodvoru, i svi su smješteni u Grafovom hotelu na Komenskyjevim nameštima, te i ondje vode svoje predkonferencije, a radi se u glavnom o stvaranju nacionalnoga saveza jugoslavenskih studenata, po kojemu bi jugoslavenski studenti pristupili kao aktivni članovi u internacionalnu studentsku konfederaciju. Osim toga ima da se stvore zaključci za sveslavenski studentski kongres, koji će se istodobno sa internacionalnim studentskim kongresom obdržavati na inicijativu čeških studenata u Strahovoj akademiji.

U srijedu 30. marta u 10 sati prije podne otvorio je internacionalni studentski kongres, glavni kancelar predsjednika Masaryka, dr. M. Šamal. Pozdravio je sve prisutne dobrodošlicom. Poslije njega govorili su neki ministri i gradonačelnik praški. Tada su došle na red pojedine nacije, koje su slijedile abecednim redom. U ime svakog naroda govorio je jedan opunomoćenik. Govorili su studenti u ime Engleske, Belgije, Bugarske, Canade, Danske, Španije, Francuske, Finske, Holandije, Indije, Italije, Jugoslavije, Švedske, Norveške, Poljske,

Rumunjske, Rusije, Švicarske, Udruženih država američkih, New-Zeelanda, i Luksemburga.

U ime Jugoslavena rekao je drug Vukosavljević slijedeće: Gospodine kancelaru! Dame, gospodo! Drugarice i drugovi! Sretan sam, što mogu, da Vas pozdravim u ime jugoslavenske nacionalne delegacije, koja se požurila da dodje na prvi poziv naše slavenske braće Čeha da učestvuje u radovima kongresa, koji će odlučiti mnoga pitanja, što se tiču djaka cijelog čovječanstva, znajući, da će ovogodišnji kongres odlučiti o većem djelu tih pitanja. Držim, da ćemo pored ovoga glavnoga posla viditi put, koji treba da slijedimo, za uspostavljenje internacionalnoga studentskog bratstva, koje će vremenom uspostaviti bratstvo svih naših zemalja. Držim, da sva omladina cijeloga svijeta treba da si stavi za zadatak pomirenje svih nacija i time da obezbijedi vječiti mir čovječanstva. Vas, gospodine kancelaru, molim, da izrazite dičnom predsjedniku Masaryku izraz najiskrenijih osjećaja, koje naš narod čuti za Vas, i molim, da ga uvjerite o našem nepokolebivom bratskom prijateljstvu. A Vama, draga braćo češki studenti zahvaljujem iz svega srca na ovom divnom i toplom dočeku, koji ste nam priredili u Vašoj sredini. Zivili!

Na koncu otvorenja odigrana je nacionalna češka himna na orguljama, i tako bi zaključeno ovo svečano otvorenje u Obecnom domu.

Poslije podne bilo je razgledavanje grada u automobilima, a na večer bila je u 7 sati svečana predstava u Narodnom divadlu. Davala se Smetanina opera «Liuba».

U četvrtak 31. nastavljen su sjednice. U «Studentskom domu» u 9 sati u jutro otvorio je plenarnu sjednicu predsjednik konfederacije C. I. E. Gerard. Nakon pozdravnog govora dali su referate o studentskim prilikama u pojedinim zemljama titularni članovi konfederacije i to Francuska, Belgija, Poljska, Rumunjska, Luksenburg i Španija. Uz to je bilo primanje novih članova, među kojima su na prvom mjestu primljeni i Jugoslaveni.

Poslije podne dao je referat o jugoslavenskim studentskim prilikama u Jugoslaviji drug Vukosavljević. Govorio je o studentskim prilikama i o zadaći omladine prije i poslije rata.

Usporedo sa internacionalnim studentskim kongresom održan je i slavenski studentski kongres u hotelu «Zlata husa». Bili su prisutni Česi, Jugoslaveni, Lužički Srbi, ruski studenti iz Praga, delegati bugarske «Sedijanke» iz Praga, Poljaci i Ukrajinci. Sjednica imala je skroz informativni karakter, te su samo delegati upućeni u tok kongresa. Dana je potpuna punomoć češkim delegatima, da izrade raspored za slavenske konferencije, koje će se obdržavati 7. i 8. travnja, nakon zaključka internacionalnoga studentskog kongresa.

29. marta bio je već stvoren nacionalni studentski savez svih jugoslavenskih studenata, koji je bio jednoglasno uz burno odobravanje svih prisutnih primljen u internacionalnu studentsku konfederaciju. Prema tomu Jugoslaveni imaju odlučujuće pravo glasa u internacionalnoj studentskoj konfederaciji, pa su odasli naši delegati u razne sekcije kongresa (Vukosavljević, Gjermanović, Urbanc i Mirković), a u verifikacionu komisiju za primanje novih članova ušao je od Jugoslavena delegat Gjermanović. Ukrajina i cioniste odbijeni su kao članovi konfederacije. Švicarska je primljena, a ući će i Skandinavске države. Zadnja alineja § 2. pravila studentske internacionalne konfederacije brisana je iz statuta. Ova alineja govori o uskrati pristupa u C. I. E. centralnih vlasti. Jugoslavenska delegacija glasovala je također za brisanje toga paragrafa statuta.

Istoga dana u 8 sati održan je veliki banket u najvećoj evropskoj sali «Lucernis», u kući, koja ima 12 katova, 6 pod zemljom i 6 nad zemljom. Bili su prisutni svi ministri, poslanici raznih država i mnoge ugledne ličnosti grada Praga. Od Jugoslavena bili su prisutni drugovi Ostoić, Mirković, Dragišić, Gjermanović, Vukosavljević, Vidak, Manojlović, Dragaš, Matijašić, Mušić, Janović, Čok, Urbanc, Ude, od Jugoslavena iz Švicarske Petrić i Bačić, Jugoslaven iz Pariza Bingulac, Jugo-

slaven iz Beča Perušić i još nekoliko jugoslavenskih studenata u Pragu.

Na banketu je govorio predsjednik internacionalnoga studentskog saveza Jean Gerard, te je pozdravio sve prisutne. Poslije njega govorio je jedan talijanski delegat predavši kao dar osobito izdanje Danteove «Divine comedie». Poslije govora jednoga Švedjanina govorio je jedan stari profesor tehnike, koji je u svojem govoru istaknuo svoje osobite simpatije prema studentima. U ime Jugoslavena nazdravio je francuski Čeho delegat Gjermanović. Nazdravio je čehoslovačku omladinu i njihovog dičnog vodju Masaryka, istaknuvši među ostalim razliku između omladine velikih i malih naroda. Dok je jedna mogla da se u punoj slobodi posveti svim svojim intelektualnim i staleškim potrebama, druga je morala sve svoje energije da utroši za svoje oslobođenje ispod jarma neprijateljskih naroda, što je prvi uslov za razvitak normalnog rada. Osim toga istaknuo je, da je omladina u današnjoj krizi čovječanstva, kada padaju stare vrijednosti, a stvaraju se nove, onaj elemenat, koji će moći da stvori harmoniju svih naroda i time obezbijedi vječni mir. Završio je dižući čašu u zdravlje omladine — nasljednice Husa, Komenskog, Palackog, Havlička, i današnjeg njenog vodje Masaryka. Iza toga je na hrvatskom jeziku specijalno nazdravio Čeha rekavši među ostalim «... kada smo godine 1918. u najtežem času, ali s nadom u ljepšu budućnost, dolazili u Prag, zaklinjali smo se «Vjernost za Vjernost», danas g. 1921. ponavljamo iste riječi i dodajemo «Krv za Krv». Naš savez češko-jugoslavenski može da ima realnu vrijednost samo onda, ako smo svijesni, da Čehoslovačke nema bez Jugoslavije, a Jugoslavije nema bez Čehoslovačke. Braćo, mi Vam ne donosimo nikakvih formalnih darova (kao Talijani!) ni poklona, ali zato Vam donosimo iz domovine Niste duše i puna srca!» — Ovaj je govor učinio duboki dojam na Čeha, te su ga popratili burnim pljeskom i odobravanjem.

U petak 1. travnja otputovali su svi studenti u 6 sati na večer na izlet u Jičín. Vlak je stigao u Jičín u 12 sati noću, ali unatoč toga dočekalo je studente veliko mnoštvo građana Jičinskih, koji su sa velikim ovacijama pozdravili goste. U hotelu «Parizu» bio je svečani banket, pa je goste pozdravio načelnik Jičina. Studenti bili su razmješteni kod privatnika, koji su u svakom pogledu išli na ruku gostima.

U subotu 2. travnja prije podne bilo je razgledanje grada i okolice. Poslije podne bio je izlet u t. zv. «Češki Raj». Ondje su bili studenti opet pogošćeni, te im je došla mjesna vojnička glazba ususret, i otpratila studente do hotela. Poslije dinera bio je u velikoj sokolskoj dvorani svečana sokolska predstava, a poslije predstave ples. Gosti su bili opet pozdravljeni i burno aklamirani.

U nedjelju 3. travnja bio je prije podne od 10 do 12 sati promenadni koncert vojničke glazbe, a poslije ručka odlazak iz Jičina. Mnoštvo je opet ispratilo sa velikim ovacijama studente na kolodvor. Posebni voz išao je do Hrudbe Skale, a odanle pošli su studenti na stari grad Valdštyň, gdje su na starom gradu bili podvorenii toplom zakuskom. Pješice došavši u Turnov, čekao je ondje već vlak, te stigoše svi u pol 10 sati u Prag. Poslije zajedničkog dinera vratili se svi svojim hotelima.

U ponedjeljak 4. travnja nastavljen je rad u sekcijama konfederacije. Raspravljalo se o izmjeni knjiga različitih nacija i o gradjenju internacionalnog studentskog sanatorija za tuberkulozne studente. U tu svrhu držao je exposé jedan švicarski delegat, koji je prikazao sve potrebe za gradnju istoga sanatorija. Na večer bila je vožnja na Vltavi na čamecima i na ladjama osvetljenim lampionima, a grad je bio rasvjetljen reflektorima, dok je na obali bio divan vatromet. To je bila t. zv. «Venecijanska noć». Cijelo vrijeme igrala je glazba na jednom brodiću. Poslije bio je povratak svečano osvetljene povrke u grad. U 10 sati na večer priredio je zabavu Cercle français u počast studentskog kongresa. Nakon kratkoga koncerta, bio je souper, a onda ples u njihovim prostorijama u Obecnom domu.

Pored ostalih poslova, koji se tiču internacionalnoga studentskog kongresa, bio je od Jugoslavena određen delegat Vukosavljević, da se informira o izgradnji studentskog doma u Pragu. On je proučavao cjelokupnu tehničku, financijsku i radnu organizaciju, te je o svemu uzeo tačne podatke, knjige, tiskanice i planove, koje će sobom ponijeti u Zagreb, da se to ondje aplicira. Studentske kolonije, koje češki studenti zidju po planu profesora praške tehnike Zahorskog, sastoje se od drveta i pepela. Konstrukcija i montaža je vrlo prosta, pa sada gotovo sami studenti rade sve poslove, a broj profesionalnih radnika je sveden na minimum, i to samo za profesionalne poslove. Deset paviljona je u konstrukciji, od toga su dva već gotova i to za studentice, a ostali će biti gotovi do mjeseca juna. Do prije Božića radilo je 200 studenata na dan, a sada samo koliko je to potrebno. Češka javnost je s velikim odobravanjem pozdravila početak ove gradnje, te za nju još uvijek vlada velik interes. I danas još svaki dan dolaze velike grupe gledalaca, da promatraju studente, koji sebi zidaju kuće.

Kad su praški studenti saznali za plemenitu ideju rektora zagrebačke univerze g. dra. Radoničića, da se i u Zagrebu konstruiraju djački dom, pozdravili su tu zamisao velikim veseljem i zaželjeli su našim studentima sretan uspjeh. Držimo, da će i naša zagrebačka javnost sa razumijevanjem pozdraviti i potpomoći tu lijepu zamisao.

Za vrijeme internacionalnog studentskog kongresa u Pragu slavenska omladina održala je dva sastanka. Prvi sastanak je bio čisto informativnog karaktera. Na drugi sastanak nisu došli Poljaci, a Ukrajinci su otišli uz motivaciju, da im se sa strane Jugoslavena egzistencija ukrajinske nacije stavlja u sumnju i da sastanci imaju čisto rusofilski karakter. Na prijedlog člana jugoslavenske delegacije Rajka Gjermanovića na drugom sastanku primljena je slijedeća deklaracija, kojoj je na predlog Gjuro Ostojića dodan konkretno praktički dio:

I. Predstavnici slavenske akademske omladine na konferenciji 6. IV. 1921. u Pragu (Zlata Husa) u cilju uspostave što jače i brže veze među svim slavenskim narodima, u prvome redu kulturne, nakon međusobnog objašnjenja i dogovora daju kao rezultat tih dogovora slijedeću deklaraciju. Slavenska akademska omladina konstatuje, da je Rusija kao jedina slavenska vladavost ušla u svjetski rat za slobodu i ujedinjenje malih slavenskih naroda, koji su sve svoje energije upravili za svoje oslobođenje i ujedinjenje. U svjetskom ratu Slavenstvo je imalo ogromnih žrtava. Na mirovnoj konferenciji Rusije više nije bilo, premda je kroz dulje vrijeme bila prisiljena gotovo svu težinu ratnih tegoba snositi sama. Uslijed toga ostale slavenske države nisu imale svoju naravnu potporu te su bile potpuno izvržene nezasićenim imperijalističkim napadajima nekih država. Slavenska akademska omladina konstatuje, da je Slavenstvo došlo danas u jednu od svojih najvećih kriza, i mišljenje je, da je mlađa slavenska generacija pozvana u prvom redu da poradi na odstranjenju svih nastalih nesporazumaka, i da utire puteve krajnjem cilju — velikoj slavenskoj federaciji svih Slavena, jer je Slavenstvo pozvano da uzme naročitu ulogu u progresu čovečanstva. Radi toga slavenska akademska omladina želi što skoriju uspostavu nove demokratske Rusije, a ostale slavenske države treba u svojoj vanjskoj politici da istupaju jedinstveno kao kompaktni blok, kako bi u zajednici sa Novom Rusijom zauzeli jedan položaj u Evropi, koji bi bio najjači garant svjetskog mira i porotka. Suglasno s tim treba odmah poraditi oko što uže kulturne veze svih slavenskih država, čija vanjska manifestacija će biti političko jedinstvo kao rezultat tih veza, a ne momentanog političkog dogovora.

II. Slavenska omladina složila se na slijedećim konkretnim tačkama: 1. Kod Centralnog Saveza češkoslovačkog studentstva u Pragu neka se stvori slavenska sekcija, koja će biti u vezi sa sekcijama za slavenske poslove u ostalim slavenskim centralnim studentskim savezima. 2. Slavenske sekcije moraju: a) Raditi na utvrđenju kulturnih veza među pojedinim slavenskim narodima, i b) spremati budući slavenski djački kon-

gres, koji treba da se održi po mogućnosti još prije kongresa Internacionalne Konfederacije Studenata (C. I. E.). O mjestu, vremenu i detaljnom programu odlučit će Centralni Studentski Savezi pojedinih naroda.

Za Slavensku Akademska Omladinu:

Gjuro Ostojić, Rajko Gjermanović, Jaromir Kopecki, Jirka Karasova, Aleksandr Umancev, Vjačeslav Šrut, Jurij Wičaz.

Originalni tekst prvog dijela je jugoslavenski, a drugoga češki.

7. o. m. posjetila je cjelokupna jugoslavenska studentska delegacija našeg poslanika Ivana Hribara u Pragu. G. poslanik i njegova gospodja primili su delegaciju u prekrasnim odajama malteške palače vrlo ljubezno i zadržali na ručku delegatice. Delegacija je potanko informirala našeg poslanika o radu kongresa studenata kao i o držanju naše delegacije. Naš poslanik, koji je već ranije bio dobro obaviješten o samom kongresu, u razgovoru je odobrio stanovište naše delegacije u svim pitanjima, i pohvalio njen rad kao i njene uspjehe koje je postigla. Kod serviranja bijelog vina ustao je g. Hribar i nazdravio jugoslavensku omladinu, kao nosilicu bugućnosti i najbolji zalag našeg narodnog jedinstva, izrazivši sreću što je može pozdraviti na jugoslavenskom tlu u Pragu, gradu, kamo su poslije Moskve težili svi Slaveni. U ime jugoslavenske delegacije odgovorio mu je delegat Rajko Gjermanović u govoru u kom je iznio neke momente iz borbe bivše jug. nacionalističke omladine, za naše jedinstvo i današnje ciljeve omladine. Završio je svoj govor pijujući u zdravlje našeg poslanika g. Ivana Hribara i gospodje. Na rastanku pozdravio je još jednom kratkim riječima delegat Gjuro Ostojić g. Hribara, kao jednog od naših najaktivnijih slavenskih radnika.

U petak 8. aprila otputovali su jugoslavenski studentski delegati svojim kućama. Na Wilsonov kolodvor ispratili ih u ime jugoslavenske komisije u Pragu dr. Prohaska, predstavnici češkog studentskog svaza i jugoslavenski praški studenti.

Split. Ovdje se je osnovala Organizacija jugoslovenske nacionalističke napredne omladine. Organizacija potpuno zauzimalje stanovište, kojeg joj i sam naslov daje. Napredno građanstvo, koje je u većini u ovom gradu, pozdravilo je sa oduševljenjem ovaj korak omladine, koji je bio od velike potrebe. Organizacija je pre par dana izdala ovaj apel na svu jugosl. napr. omladinu u kraljevstvu: «Jugoslovenska napredno-nacionalna omladina u Splitu smatra svojom najprečom dužnošću, da nastavi započeti rad bivše nacionalističke omladine u svrhu nacionalizacije našeg društva. JNNO vidi i danas posle narodnog ujedinjenja u prvom redu ideal u slobodnoj jedinstvenoj Otadžbini. Sledstveno tome ona neće dopustiti, da se sa već postignutim jedinstvom ni u kojoj formi ne eksperimentira niti da se ono kompromitira. Zbog toga će najodlučnije sudjelovati u pobijanju pojava, koje u sebi kriju bilo imenski, verski ili klasni separatizam. Isto tako ne odobrava i osuđuje politiku skrštenih ruku, dok se svi mračni elementi udružuju i tako žučljivo spremaju prepad i na Jugoslovensko-naprednu Dalmaciju. — JNNO apelira najodlučnije na celu nacionalnu omladinu u Jugoslaviji, a napose u Dalmaciji, da nigde ne dopusti, da se nekažnjeno vredja naše Državno i Narodno Jendinstvo, da nigdje ne dozvoli vredjanje dela onih stotina hiljada palih junaka. Neka znadu svi protudržavni i protunarodni elementi svih boja a naročito onih koji agitiraju revoltama i desno i levo da će im se svugde suprotstaviti čvrsta akcija Jugoslovenske napredno-nacionalne

omladine.» U upravni odbor su izabrani: Marko Nani, svršeni pravnik, predsjednik; Pero Trepov, drž. nam., potpredsjednik; Ado Bulat, cand. iur., I. tajnik; Dinko Vranjican, II. tajnik; Dinko Margetić, cand. iur., blagajnik; odbornici: Dr. Vladimir Matošić, Petar Supin, Marijan Maslov, Vinko Karlovac i Otokar Lahman. — Nove borbe za napredno ideju iskreno pozdravljamo ter jim želimo pri njihovom delu mnogo uspehov!

Akademsko društvo «Tomislav» Varaždin. Ovo društvo osnovano je davno prije rata kao ferijalno društvo te je aktivno sudjelovalo uz akademsko društva «Hrvat» u Bjelovaru, «Marsonia» u Brodu, «Istru» u Pazinu i «Janušić» na Sušaku u naprednom pokretu od 1907. godine dalje. Od ovih društava preživjeli su rat samo «Tomislav» i «Janušić» dok se o »Hrvatu» ništa ne čuje, a «Marsonija» se, čini nam se, posvema pretvorila u sportsko udruženje.

Akad. društvo «Tomislav» počelo je sa živahom prosvjetnom akcijom: osnivanjem knjižnica, držanjem analfabetskih tečajeva i predavanjima odmah nakon prevrata. Godine 1919. preuzelo je to društvo od varaždinskih srednjoškolaca i list «Naše doba» te ga pretvorilo u jedno prosvetno glasilo.

Medjutim u društvu su izbile nesuglasice. Društvo se odtudjilo od srednjoškolaca i, kako svi znaci kažu, nazaduje se. Društveni rad zapinje. Nedavno je izašao zadnji broj «Novog Doba» za 1920., u kojem društvo «Tomislav» javlja, da mu je nemoguće dalje izdavati list.

Medjutim čitamo u «Jugu», da akademsko pjevačko društvo «Tomislav» iz Varaždina u aprilu polazi u Beograd na gostovanje. Bratsko pjevačko društvo «Obilić» priredjuje mu doček.

Medjutim mi uvidjamo potrebu jednog zdravog akademskog udruženja upravo u onim krajevima, gdje je naš seljak osobito zaveden separatističkom idejom nekih političkih demagoga. Neki članovi «Tomislava» pošli su putem tog demagoštva, a to nalazimo da je po Jugoslovenstvu veliko zlo i da na to zlo mora da dodje reakcija kao znak ozdravljenja. I. K.

«Judeja» židovsko akademsko narodno društvo u Zagrebu obdržavalo je svoju glavnu skupštinu dne 5. marta, na kojoj je izabran novi upravni odbor. Na istoj je glavnoj skupštini prihvaćen zaključak da svaki član «Judeje» mora da uči hebrejski jezik i da plaća «Keren hajesod».

Nas osobito veseli, da se židovski elemenat izlučuje iz raznih jugoslovanskih grupa i da se koncentrira u svoja nacionalna udruženja, kuda po rasi i svojem odgoju spada. Mi moramo da taj pokret već i iz načela naprednosti da podupremo i da zaželimo kolegama u «Judeji» svaki uspjeh. Svaka ptica svome jat u leti, a mislimo da i svaki židov, koji osvjeća kao židov, mora da nadje mjesto medju svojim.

Židovi na zagrebačkoj univerzi imadu i svoje posebno potporno društvo, koje, kako čujemo ničim ne oskudijeva. Mi ćemo se na njega prvom zgodom da još jednom obazremo. I. K.

DIJAŠKA STROKOVNA DRUŠTVA.

Amitiés Belgo-Yougoslaves, Section Gand. Kako smo poročali v 1. številki «Vidovdana», so osnovali jugoslovenski študenti v Gentu (Belgija) gorenje društvo z namenom, da propagirajo medsebojne trgovske in kulturne stike belgijskega in jugoslovanskega naroda. Sedaj smo dobili od društva sledeče pismo, ki ga radevolje priobčujemo v informaciji industrijalcem in trgovcem:

Inicijativom studentskog udruženja Kraljevine S. H. S. u Ganu (Belgija) osnovano je 27. januarja 1921. društvo «Cercle des Amitiés belgo-yougoslaves» u cilju intelektualnog i ekonomskog zblizavanja naših dvaju naroda.

Na skupu od 4. III. ov. godine izabrana je stalna uprava, koja će imati da radi na ostvarenju društvenog programa. Predsedništvo je povereno jednoj od najvidjenijih ovdašnjih ličnosti, gosp. Lovaku, profesoru univerziteta, koji poznaje vrlo dobro našu zemlju. U upravu su pored naših pet studenata ušli i najvidjeniji belgijski industrijalci. Počasno predsedništvo je ponudjeno grofu od Karkova, guverneru provincije Flandrije, koji je tom prilikom obećao društvu moralnu i finansijsku pomoć. Za počasnog podpredsednika izabran je g. Bron, poslanik i predsednik ganske opštine. G. Bron je već u više mahova posvedočio svoje velike simpatije prema našoj otadžbini. G. Marković, naš poslanik u Brislu primio se je pokroviteljstva novoosnovanog društva. Kao što se vidi osnivanjem ovog društva zainteresovale su se najistaknutije ličnosti, što je i najbolja garancija za njegov uspešan rad.

Da bi se što bolje ostvario program, društvo je otvorilo biro za trgovačka i industrijska obaveštenja, koji počinje svoj rad od 22. ovog meseca. Stoga uprava umoljava sve naše trgovce i industrijalce, koji žele da stupe u vezu sa belgijskim fabrikantima i trgovcima, da se obraćaju ovom biro-u sa tražnjama i ponudama, kao i za sva druga obaveštenja, koja se odnose na trgovinu i industriju. Ponude mogu obuhvatiti one produkte, koje naša zemlja izvozi (poglavito životne namirnice, nepreradjeno drvo, vunu, i u opšte sirovine), a tražnje pak sve belgijske produkte, potrebne našoj zemlji (tekstilne industrije, metalurgije, staklarije, mašinerije svih vrsta, kompletne instalacije fabrika, vagone, lokomotive, poljoprivredne sprave itd.). Svraća se pažnja na poljoprivredne sprave, na čijem je usavršavanju u belgijskoj industriji obraćena naročita pažnja. Tamo se medju njima pored najmodernijih plugova, vršalica, sejačica, vetrenjača ističu u poslednje vreme ručne sprave za mlevenje žita i plugovi zvani «double Brabant» vrlo podesni za obradivanje zemljišta. Industrija motor-kulture izbacila je za sada najbolje električne i parne poljoprivredne sprave, koje su takodjer primenljive i na naše prilike.

Sva se obaveštenja šalju besplatno. Korespondencija se vrši na svim jezicima, ali bi ipak najbolje bilo služiti se po mogućstvu srpskim ili francuskim radi bržeg otpravljanja poslova (Adresa biro-a: «Cercle des Amitiés belgo-yougoslaves» 23, Rue Cornel de la Poste, Gand, Belgique).

Šim otvaranja biro-a u projektu je osnivanje intelektualne sekcije, te kako bi se i druga tačka društvenog programa ostvarila. Ta će sekcija raditi na upoznavanju belgijskog naroda sa našom otadžbinom. Propaganda će se vršiti putem konferencija, koncerata i brošura.

Iz ovoga svega lahko je uvideti, da ovo društvo nema nikakvih špekulantskih namera, već naprotiv, da je osnovano u cilju da ukažu mogućnosti našim trgovcima i industrijalcima, da što lakše dodju u direktnu vezu sa belgijskim fabrikantima, od čega će očevidno obe strane imati ogromne koristi.

Sekretar društva «Cercle des Amitiés belgo-yougoslaves»:

Rad. P. Živković, stud. tehn.

Ljubljanski akademski sportni klub (Lask). Težko mi je govoriti o njega delovanju, ker ga vobče ni bilo. Zgodovina tega kluba je kratka in povsem klavrna. V začetku 1. 1920. se je zbrala četvorica akademikov-sportnikov, da si ustanove na novorojeni univerzi poleg kulturnih in strokovnih društev še organizacijo akademikov, prijateljev sporta. Naloga te četvorice je bila: vzbujati med akademiki zanimanje za skupno sportno organizacijo po vzgledu sportnih klubov vseh modernih univerz, širiti idejo metodične telesne vzgoje, in gojiti vse panoge modernega sporta, v kolikor bi dopuščale gmotne in krajevne razmere. Ideje so bile lepe, a se žal niso udelejševile in to po naši lastni krivdi. 2. maja 1920. se je sklical občni zbor. Število udeležencev je bilo povoljno, sestavljal se je definitivni odbor. Ideja sportne organizacije se je udelejševala. Univerza je sprejela to najmlajše dete pod svoje okrilje. Ustanovila se je — seveda le na papirju — sekcija za lahko atletiko, sabljanje, streljanje, turistik, boksanje in nogometna sekcija, ki je še imela nekaj prometa. Klub je bil stvorjen, manjkalo je le nadaljnega pozitivnega dela. V odboru so se pojavljala nasprotstva, načelniki sekcij in odborniki so odlagali svoja mesta. Odbor je bil primoran kooptirati druge, a ta sprememba je bila na sebi že kal poznejše nezadovoljnosti. Pojavil pa se je še hujši nasprotnik, s katerim mora vsako dijaško društvo že a priori računati in t. j. izredna slaba finančna podlaga Laska. Ovirala je vsako pozitivno delo in cilji so polagoma padali. Nogometna sekcija je klub temu pričela s trenaja in hotela ustvariti klubu to denarno podlago z javnimi nastopi, ki so ostalim klubom mnogo «nesli». S. K. «Ilirija» je dovolila klubu uporabljati prostor in orodje in omogočila s tem vsaj nekaj dela. Sekcija za sabljanje in boks je še nekaj časa životarila. Klub je bil primoran poseči po zadnjem sredstvu in se — zadolžil. Javna tekma ljubljanskih akademikov s kombiniranim moštvom ostalih klubov je rešila klub deloma iz teh dolgov. V sportnem tednu se je udeležil klub le plavalne tekme s tremi člani in si pridobil po tov. Pečaku tretje darilo. Značilno pa je, da je obstojala pri sportnem tednu skoro polovica udeležencev iz akademikov, a vsi so stali v drugih klubih. Zanimanje za klub se je manjšalo od dne do dne. Dosedanji odborniki so se razšli. Ob tem času je napovedal ljubljanski nogometni podsavez prvenstvene tekme, a Lask je zbral svoje mo-

štvo le na papirju. Videč nezmožnost kluba, je L. N. P. oprostil Laska prvenstvenih tekem. Z nastopivšo zimo je prenehala še trenaja in s tem vsako delo na zunaj. Pripravljale so se volitve novega odbora in po predolgh predpripravah je sklical še ostali odbornik R. Gregorič 15. januarja 1921. občni zbor. Mala dvorana Narodnega doma je zijala praznote in pričala, kaj smemo pričakovati od ljubljanske omladine. . . . Mislim, da je tej zgodovini vsak komentar odveč. Je pač preodkrito zrcalo našega zanimanja.

—an.

DIJAŠKO - SOCIJALNI VESTNIK.

Ferijalni Savez. Iz predvojne «Dijaške počitniške zveze» je vzrastel «Ferijalni Savez», ki je danes najobširnejša in najbolj popularna edinstvena omladinska organizacija. Na naših visokih in srednjih šolah ima 89 podružnic s preko 10.000 člani. Ta razširjenost F. S. priča o zdravem življenjskem čutu naše omladine, ki se zaveda, da F. S. ni samo organizacija za cenejši transport in prehrano, temveč, da leži njena glavna naloga v ustvarjenju narodnega edinstva in zdrave, z narodom tesno spojene inteligence. F. S. bo izpopolnjeval delo naših kulturnih omladinskih organizacij, vrnil bo dijaka v počitnicah naravi in življenju ter ga vzgajal po geslu: ne rabimo jetičnih učenjakov, mi rabimo zdrave delavce. Sedanja organizacija F. S. je zasnovana na sledeči način: Upravni odbor vodi najvažnejše posle, eksekutivo ima glavnih poverjenik, ki vodi centralno pisarno v Beogradu. Posamezne podružnice (na poedinih šolskih zavodih) niso v zvezi med seboj, temveč samo s centralno pisarno. Za čas počitnic se organizacija prenese v vsak kraj, kjer biva kak član F. S. Tam se ustanovi lokalni odbor, ki sprejema potujoče člane in jim preskrbi stanovanje, hrano, spremstvo itd. Z dohodki cvetnega dne bo F. S. osnoval, oziroma gradil ferijalne kolonije na Fruški gori, v Dubrovniku, pri Plitvičkih jezerih in na Bledu. Prvi kongres F. S. se bo vršil 5. avgusta t. l. v Sarajevu. Prinesel bo gotovo F. S. še večjo notranjo popolnost in konsolidacijo. V F. S. se je vsa jugoslovanska omladina združila v smotrenem delu za svojo bodočnost, zato ni čudno, da klerikalci oponirajo. Izjavljajo, da F. S. ne priznajo za «nadstrankarsko» organizacijo, da jo «forsirajo demokratsko-kapitalistični» dijaki; sklicujejo se na svoje «preizkušene potovalne organizacije» itd. Običajni sistem. Kakor izvemo, se vrše sedaj pogajanja s Kat. Ligo glede kooperacije v F. S. Naj bo, kakor hoče: upamo, da bo F. S. vršil svojo veliko nalogo.

STUDIJ V AMERIKI. Pri porodu naše univerze se je mnogo govorilo o tem, da bo vlada poslala določeno število akademikov na ameriška vseučilišča. Marsikdo je zaprosil za ta mesta, a ostal je razočaran, ko ni bil sprejet. Kakor smo pa sedaj izvedeli, se tem dijakom, ki so odšli preko oceana, ne godi ravno rožnato. Prišli so v Ameriko, a kaj se je potem z njimi godilo, na to ni mislil nihče — najmanj pa še vlada. Najprej nam sili na jezik vprašanje: zakaj so poslali sploh naše ljudi v Ameriko, ko imamo vendar mnogo dobrih univerz v večji bližini? Ako so bili poslani tjakaj z namenom, da zbližujejo obe narodnosti, potem res dvomimo, da bi bil rezultat pozitiven. Če jih je pa že vlada enkrat poslala tja, bi bila njena dolžnost tudi skrbeti za nje, da bi ne bili prisiljeni iskati milodarov pri dobrih ljudeh ali

se pa z napornim delom v tvornicah vzdrževati sami. Naša vlada je bila gotovo mnenja, da bo Amerika iz dobrodušnosti skrbela za naše dijake; no, v tem pa se je zelo zmotila. Pozabila je nato, da želijo ameriški mecenari priti samo v dobro ime, da pa pri tem ne sprejmejo nobenih obvez. Njim prija, ako se o njih piše, da pomagajo drugim narodom, a to samo zato, da si napravijo reklamo. Započetih sličnih akcij še niso nikdar provedli do konca. — Veliko bolje bi bilo, da bi ostali vsi oni tovariši, ki so odšli preko oceana, doma, kjer bi hitreje in z manjšimi težavami dokončali svoje študije. Če pa nimamo doma vseh potrebnih fakultet, je dolžnost države, da skrbi za one dijake, ki študirajo v tujini, da si pridobe, ne pa pribore, ono izobrazbo, katero jim naša domovina ne more nuditi. — an.

STANOVANJSKE RAZMERE V BRNU. V sled pomankanja privatnih stanovanj je prepuštena brnska mestna uprava akademikom barake bivše vojne bolnice za stanovanja. Pravijo, da dijaštvo v njih prav udobno stanuje. Barake so opremljene z električno lučjo in so zakurjene. Štiri barake služijo za spalnice, dve drugi pa sta namenjeni za druge potrebe. V eni je nastanjena učilnica, kjer se prav prijetno študira. Posebna baraka služi za čitalnico in kavarno. Dijaštvo ima na razpolago dva klavirja in harmonij. V teh barakah stanujejo prav v lepi slogi zastopniki vseh slovanskih plemen: Čehoslovaki, Rusi, Ukrajinci, Rusini, Bolgari in Jugoslovenci; samo Poljakov ni. Te barake tvorijo pravo torišče vseslovanske ideje. — Kaj bodo neki k temu poročilu rekli naši tovariši na ljubljanskem gradu, kamor jih je naselil mestni magistrat po odgovodi hotela Tivoli? Stanovanjske razmere našega dijaštva so že neznosne in skrajni čas bi že bil, da bi se tudi pri nas vlada pobrigala za svoje visokošolce. Naši tovariši v inozemstvu so mnogo na boljem in ni čuda, če uhajajo naši pogledi tja preko Špilja in Brčclave. — an.

SREDNJEŠOLSKI VESTNIK.

STRELNE VAJE NA ČESKIH SREDNJIH ŠOLAH. Pred kratkem je poslal češki deželni šolski svet vsem ravnateljstvom srednjih šol dopis glede strelnih vaj v srednjih šolah s pozivom, naj zavzame proforski kolegij o tem svoje stališče in naj izjavi, ali je mogoče vpeljati vaje v streljanju. Pouk v streljanju ni nikakor novum. Dobro se še spominjam, kako smo se učili v Mariboru za časa svetovne vojne osnovnih pojmov v streljanju, nadzorovani od vojaških podčastnikov in praporščakov. Namen je bil očividni: prihraniti so nam hoteli pouk pri vojaki, da bi postali čimprej zreli za bojno črto. Pa ne samo to! Hoteli so nam vcepiti tudi pristnega k. u. k. militarističnega duha, kar se jim je — žalibog — tudi deloma posrečilo. Strelnim vajam je bil odmerjen po cel popoldan, telovadbi pa ni bila posvečena niti pičla tedenska ura; tako je bilo telesni vzgoji odtegnjeno še ono malo časa, ki ga ji je odmeril šolski svet. Kakor poroča „28. Rijen“, je sekcija za telesno vzgojo osrednjega združenja čeških profesorjev zavzela napram temu predlogu sledeče stališče. Pouk v streljanju ravno ne odklanja, a zahteva že a priori, da ostane neobligat. Poučuje naj srednješolski učitelj, ki je izvežban v tej stroki, ne pa predstavitelj vojaške oblasti. Sekcija zaključuje svojo resolucijo s sledečimi besedami: Ni dolgo, kar smo slavili Komenskega kot zgled kulturnega napredka. Kaj bi neki ta dejal, ko bi videl s puškami oborožene učence prihrumeti v učilnice, preobražene v strelišča? Friderik Veliki, pruski kralj, bo postal nehoti zgled nekaj tako demokratičnega češkega ljudstva. Dijaki bodo lahko po pravici peli: „Bývali Čechové“. — an.

UNIVERZITETNI VESTNIK.

MEDICINSKA FAKULTETA V LJUBLJANI. V zadnjem času je bila v našem časopisju velika polemika o medicinski fakulteti. Presojalo se je vprašanje obstoja te fakultete z vseh mogočih stališč, s finančelnega, strokovnega, da g. dr. Jagrić celo z jezikoslovno-političnega, v katerem odreka ne samo medicinski fakulteti, ampak

ljubljski univerzi sploh pravico do obstoja. „Nova Evropa“ (št. 12 iz leta 1920.) je propagirala spojenje ljubljanske medicinske fakultete z zagrebško in beogradsko, da bi bil to največji nezmisel, ker bi bila pri velikem navalu, ki vlada na zagrebški medicinski fakulteti, resna strokovna izobrazba naravnost nemogoča. Dekan medicinske fakultete v Ljubljani dr. Šerko je v našem časopisju jasno začrtal potrebe in upravičenost tretje medicinske fakultete v naši državi (glej „Naše Zapiske“ št. 1 iz leta 1921.). Dovoljena nam je bila štirisemestralna fakulteta, o nadaljnjih semestrih tedaj še ni bilo govora. Jasno je, da taka nepopolna fakulteta ne bi dosegla nikdar prvotnega namena, ki si ga je stavila, in bi dijaštvu in državi ne prinesla nobene koristi. Prejkoslej bi morala ta, daš prepotrebna institucija, propasti. V tem slučaju bi bili dijaki primorani poiskati si vir znanosti že v začetku v inozemstvu, ker prejkoslej bi bili k temu prisiljeni itak pozneje. Boj za obstanek bi bil v tujini težak, mnogo težavnejši nego tu, a vključ temu bi morali biti nanj pripravljeni. Te dni pa se je vršila v Beogradu konferenca o preuredbi visokošolskega študija v Jugoslaviji. Njen uspeh je, da je ostalo Ljubljani ohranjenih pet fakultet, med njimi tudi medicinska. Tej konferenci se moramo menda zahvaliti, da so po enem letu dovoljeni tukajšnji medicinski fakulteti tudi nadaljnji, klinični semestri. Za nas je bil to vesel dogodek. Pripravljeni smo bili, boriti se z vso odločnostjo za nadaljnji obstoj naše fakultete. Glavno je zagotovljeno in s tem bo fakulteta dosegla svoj prvotni namen in upamo tudi popoln uspeh. — an.

«Lex Kelsen.» (Iz dunajske univerze.) «Alma mater Rudolphina» se nahaja v škripcih. Ker državna subvencija izdaleka ne zadostuje njenim potrebam, je univerzitetni svet segel po radikalnem sredstvu, ki naj bi rešil dunajsko univerzo gmotnih skrbi. Vse pristojbine se naj zvišajo za 25kratno sedanjo svoto, tako kolegnine in ostali honorarji. Amerikanski milijarder Roocekfeller je dal avstrijskim univerzam na razpolago vsoto 60.000 dinarjev, stavil pa je istočasno klavzulo, naj se primerno povišajo pristojbine inozemcev na teh univerzah. Gospodje okoli alme mater pa so bili tako previdni in povišali te pristojbine zelo «primerno» za 25kratno vsoto. Na ta način bi si prisvojila dunajska univerza vsoto, ki bi jo napravila popolnoma avtonomno. Ta korak je napravila v dobri nadi, ker ima mnogo inozemcev; pokazala pa je s tem ves svoj egoizem, ki je nevrden tradicije dunajske univerze. Univerzi v Gradu in Inomostu sta vložili proti temu načrtu odločen protest, ker so s tem same obsojene v životarenje. Imenovani univerzi se ne moreta ponašati z izredno velikim številom inozemcev in bi ne imeli pri tem načrtu prav nič večjih dohodkov. Pričakovalo se je, da bo dunajska univerza pripravljena prepustiti svojo državno subvencijo posestrimama, a ta se temu zoperstavlja, češ da kljub temu ne more prepustiti državne podpore. Ves ta načrt je ogrnjen v prikupljiv in zapeljiv avtonomni plašček na zunaj, skriva se pa pod njim le čisti egoizem dunajske «almae matris». Proforski zbor ostalih univerz se temu odločno upira in obsoja ta način ureditve denarnih razmer, pod katero bo močno trpela strokovna izobrazba dijaštva. Ako se načrt dunajske univerze uresniči, potem je tudi za nas ta univerza nepristopna, vsaj za velik del naših tovarišev, ki ne razpolagajo z velikimi sredstvi. To v informacijo tovarišem, ki obračajo pogled proti Dunaju, da bodo vedeli, kaj jih čaka. — an.

NOVA UNIVERZA NA DANSKEM. Mala severna država je končno izpredvidela, da ji ena univerza nikakor več ne zadostuje. Merodajni činitelji so se sedaj zbrali pod predsedstvom nadzdravnika dr. Strangaarda in pripravljajo grobno podlago tej novi kulturni instituciji. Kako sledi javnost z zanimanjem tem novim pojavom, dokazuje dejstvo, da sta se ponudila dva bogataša takoj v začetku in darovala v ta namen vsak po en milijon kron. Ostala vsota se nabira s prostovoljnimi prispevki med javnostjo. Pričakuje se v najkrajšem času otvoritev te nove univerze, ki je izšla res direktno iz narodnih željev.

ARHEOLOŠKI INSTITUT V ITALIJI. Italijanski naučni minister Benedetto Croce je pripravil zakonski načrt, s katerim naj bi se ustanovil v Italiji arheološki institut po vzorcu nemškega. Mnenja je, da stroški za to novo institucijo ne bodo preveliki, ker bi se v ta namen uporabil material, ki leži raztresen po vsej Italiji.

REDNI PROFESOR SLOVANSKE FILOLOGIJE v Breslavi dr. Pavel Diels je končno odklonil ponudbo, ki mu jo je stavila v poletju prošlega leta graška univerza.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

Omladinski listovi. Ko hoče da prati duhovni život omladine, da upozna njene težnje i ideale, da nazre perspektivu najskorije budućnosti mora se, bezuslovno, zadržati na omladinskim listovima. Naša omladina je kroz svoje časopise najbolje manifestovala jaku volju za životom i korisnim, plodnim radom. U mnogim takvim listovima, i predratnim i poratnim, sinula je po koja vatrena iskra, i pojavila se ne jedna pametna ideja, kao što je, sasvim prirodno, bilo dosta i naivnih stvari, bezazlenih pokušaja, beznačajnih mladićskih težnji. Omladinski časopisi koji su se pojavili od Ujedinjenja na ovamo, nose na sebi velikim delom vidne oznake svoga doba. U njima izbija ona nemirna, grozničava žudnja za novim pravcem kako u književnosti i umetnosti tako i u društvu. I često puta otišlo se u tome suviše daleko, gubilo se osećanje mere, i padalo iz jedne pogreške u drugu. Na suprot nepogrešivosti «starih» hitalo se da se proglasi nepogrešivost «mladih», i, kao i uvek, lako se zaboravljalo da novo nije uvek u isti mah i dobro. Neki od tih časopisa trajali su jedno izvesno vreme, imali jači ili slabiji borbeni karakter, i nečujno iščezavali kao što su se pre toga, često, s puno šuma pojavljivali. Oni omladinski listovi koji su u sebi imali više pravoga života i zdrave energije ostajali su na površini i pored svih tehničkih nezgoda, i postepeno izlazili na praviji, pouzdaniji put. Od poratnih, ćirilicom štampanih, omladinskih listova, koje ćemo u ovoj bibliografskoj beležici samo pomenuti, jedan znatan deo ne izlazi više, jer su raznovrsne teškoće bile jače od mladih grupa koje su te listove pokretale. Na nekoliko meseci posle Ujedinjenja, u nimalo sredjenim i povoljnim prilikama, omladinci su ipak prvi koji se javljaju sa svojim časopisom. Novi Pokret je prvi poratni omladinski časopis u Srbiji, i, uopšte, prvi književni časopis koji se u Beogradu pokreće posle surove petogodišnje pauze. Nevešto uređivan, pun neodredjenosti i usplahirenosti, Novi Pokret izlazi u maju i junu 1919 god. i prestaje posle drugog broja. — Odmah zatim pojavljuje se Dan sa solidnijim načinom uređivanja, ali koji ne obiluje svežinom i punim životom.

Dan nije bio isključivo omladinski časopis: na njemu je saradjivao i poneki od naših poznatijih književnika. Dan je izlazio mnogo duže, neuredno i netačno, ali je najzad i on prestao posle nekoliko svojih brojeva. — Preporod je treći po redu časopis, i on počinje svoje izlaženje početkom 1920 god. On poklanja veću pažnju kulturnim i socialnim problemima, političkim pitanjima, a književnost je manje zastupljena. U njemu je puno zvučnih reči, puno mladićskoga oduševljenja, ali malo, vrlo malo, istrajnosti. Kao i Novi Pokret, kao i Dan tako i Preporod iščezava posle kratkotrajnog tromesečnog izlaženja. Od novembra 1920 izlazi u Kragujevcu Omladinac, ilustrovani časopis Jugoslovenske Omladinske Zajednice. U njemu su najmladje snage, oni koji traže puta, i koji po dječkim družinama tek čine probe pera. List je dosta slabo uređivan, i pored očite težnje da bude književan on u tome uvek ne uspeva. Ipak taj časopis najmladjih je simpatičan, jer iz njega izbija iskrena i pohvalna želja za velikim, plodonosnim radom. — Srpsko Kosovo, list koji izlazi u Mitrovici na Kosovu, i suviše je lokalan da bi mogao imati širi, veći značaj. — Nova Svetlost je jedan od skorašnjih omladinskih časopisa u Beogradu, koji ima lepu i plemenitu nameru da okupi oko sebe što više mladih intelektualnih snaga. Uredjivanje lista nije nevešto i ako je daleko od toga da bude besprekorno. Časopis obraća punu pažnju književnosti, nauči i umetnosti. Koliko bi samo Nova Svetlost dobila kad bi se oslobodila svoje nekulturne taktike, i kad bi u svoj ton unela malo više neophodno potrebne skromnosti. — Venac je, prema sumnje, jedan od najboljih naših omladinskih časopisa, koji nastavlja svoju dobru i jaku tradiciju. I oni najmladji u današnjoj omladinskoj generaciji koji tek počinju da pišu, i koji imaju u sebi neku prijatnu svežinu i mladost, nalaze u Venecu isto onako širok prijem kao i oni stariji. To je neobično lepo, neobično pohvalno, neobično korisno.

Dj. M.

RAZNO.

Umrli je 15. marca v Idriji stud. med. V a c l a v Helmich še v cvetu svoje mladosti. Pokojnik je bil svoj čas član Jugoslov. napr. akad. društva «Jadrana». Tovariši se pogreba radi težkoč niso mogli udeležiti. Medicinsko strokovno društvo je darovalo mesto venca na grob znesek 200 kron Jugoslovenski Matici. — Prizadetim staršem naše iskreno sožalje!

KLERIKALNO DIJASTVO IN VEDA. Da ima rimsko-katoliška cerkev velik strah pred vedo, je pač že vsakemu znana stvar; je pa tudi sama po sebi razumljiva. Saj vendar ves filozofski ustroj rimsko-katoliške cerkve bazira na oni vedi in znanosti, ki je bila takrat v veljavi, ko se je začela organizirati hierarhija. Cloveški duh pa, ki ob postanku krščanstva ni dognal še vsega, je raziskoval dalje, prodiral v tajne prirode vedno globlje in podajal človeštvu vsaki čas nekaj novega. Cerkev se ni prilagajala novim izkustvom, ampak je ostala lepo pri starem. Njen pasus, da so njeni nauki neizpremenljivi, kot je neizpremenljiv bog sam, jo je priklenil na eno mesto, na katerem je obstala za večne čase. Medtem, ko je veda napravila velike korake naprej, je ostala cerkev

še vedno na onem temelju, kot si ga je postavila ob svojem postanku. Tako smo torej imeli v bodočnost in po resnici stremečo vedo, ki se je s težavo in z velikimi borbami osvobojevala vplivov cerkve, in pa zastarelo in okostenelo vero, ki je še vedno računala za neizobraženostjo ljudstva in mu servirala svoje stare nauke. Ves razvoj v mišljenju evropskega človeštva se je vodil v znamenju borbe med obema elementoma. Cerkve je kmalu spoznala veliko nevarnost vede, ki se je jela izvijati iz njenega objema, zato ji je napovedala neizprosno boj! Ne bomo tu naštevati vsa znana preganjanja in sežiganja na grmadah, ki jih je inscenirala cerkev pod okriljem „katoliških“ držav, zadostuje naj, da omenimo le, da je bil boj proti novim izsledkom človeškega duha brezuspešen. Toda cerkev si je znala pomagati. Ustvarila si je svojo lastno „pravo“ vedo, ki seveda ni nasprotovala njenim naukom. Sebe samo pa je postavila za pokroviteljico nad to „pravo“ vedo in si nadela nalogo paziti na njo, da ne zaide na napačna pota. Napredek v življenje je prinesla doslej edinole veda, dočim se je edinozveličavna cerkev zavarovala proti njemu s celo vrsto indeksov. Danes smo prišli že tako daleč, da se na te razne indekse nihče več ne ozira! To ve dobro tudi cerkev. Začela je zato polagoma nekaj do skrajnosti preganjane knjige zopet dovoljevati, tako n. pr. leta 1822. Galileo Galilejevo knjigo „Dialogi“. Danes je število „protiverskih“ knjig že tako naraslo, da Rim ne more več voditi natančnega seznama o njih. Pa ga mu tudi ni treba! To delo so namreč v zadnjem času prevzela klerikalna akademska društva. Če ne verujete, pa si oglejte 1. številko letošnje »Zore—Luči«, glasila klerikalne dijaške lige; tam boste lahko pod naslovom — „Priroda“ je list framazonerije — čitali sledeče res famozne vrstice: „Na upit nekih drugova, kako da se vladaju prema tome listiću, budući da ga profesori u velike njima naturivaju, odgovaramo, da ga najradikalnije bojkotiraju“. Omenjamo, da je „Priroda“ popularni časopis hrvatskega prirodoslovnega društva in da ga Ministarstvo Prosvete priporoča z odlokom z dne 23. okt. 1919., P. Br. 15.470 vsem srednjim šolam. Klerikalci si hočejo vzgojiti svoj naraščaj; dobro pa vedo, da ga ne bodo dobili iz onih srednješolcev, ki sami kaj mislijo in ki se pečajo poleg šolskega študija še s čitanjem drugih znanstvenih knjig in revij. Njim gre za tem, da ohranijo srednješolce v temi in — lov bo potem dober. Tudi „rekristjanizacija“ Jugoslavije se jim bo potem baje gotovo posrečila! Iz gorenjih vrstic pa tudi jasno odseva duševni nivó ljudi, ki hodijo vpraševati svoj generalni štab, katere knjige smejo čitati in katere ne. Rimski duh jim je prešel v meso in kri, ubijajoč v njih vsak svoboden polet in vsak individualizem. Pred leti so sli dunajski „Daničarji“ prosit škofa za dovoljenje, da smejo čitati „Ljubljanski zvon“. Škof jim je čitanje milostno dovolil, a natovoril jih je še posebe s celim košem nasvetov in navodil, kako ga naj čitajo. To je bilo svoj čas — pred leti! Danes ni več navodil, tudi nasvetov ne: kako, le suha in gola prepoved visi še nad klerikalnim dijaštvom.

B. T.

NAŠA KOROSKA. Od tovariša, ki je v stalni zvezi s koroškimi Slovenci, smo prejeli sledeče pismo in ga priobčujemo: „Velečenjeni gospod! Gotovo se že čudite, zakaj se Vam toliko časa nič ne oglasim. Sram me je, sram, dragi bratje in sestre iz bele Ljubljane, a ne le mene, tudi druge. Kaj si moremo pomagati, ah, zakaj smo tako nesrečni, že itak smo bili leta in leta teptani od naših nasprotnikov, a sedaj gorje nam. Kaj naj počnemo? Dragi, jaz mislim, da nas ne boste zapustili v teh hudih dneh, upamo še vedno, da se obrne vse na bolje. Dragi prijatelji, tako srčno si želimo biti z Vami združeni, bo li to kdaj mogoče? Z Vami hočemo živeti, ne pa s tistimi, ki nas psujejo in nam pljujejo v obraz. Tako ne more ostati. Ne! Ni mogoče. Mi tega goljufivega plebiscita ne pripoznamo nikoli! Dragi, jaz mislim, da mi boste opustili, da Vam tako dolgo nisem pisal;

verjemite mi, bil sem popolnoma iz uma“. Ko smo čitali to, od preprostega kmetskega fanta pisano pismo, prežeto ljubezni in upanja na boljšo bodočnost, nas je zalila rdečica sramu zaradi onih, ki bi bili zmožni olajšati gorje bratom, ki pa se plaše sredstev, ki jim bi edino mogla pomoči. Vsak dan prihajajo žalostnejša poročila, mi pa grozimo in vpijemo, storimo pa ničesar ne. Kako dolgo še? Vse naše sile in težnje so posvečene iredenti, sleherni utrip našega srca čuti z brati, oblastva pa, ki so narodna, ki bi morala podpirati vsak pokret, ali ga pa vsaj ne ovirati, izdajajo ukrepe, ki vežejo roke onim, ki so v prvi vrsti poklicani vzgajati mladino v tem duhu. Doživeti smo morali, da je prepovedano uporabljanje in razpečavanje zemljevidov, ki obsegajo resnično ozemlje Jugoslavije; pred kratkim pa smo zopet čitali naredbo viš. šol. sveta, po kateri se ukazuje uradno iztrebiti imena: Koroška, Primorska, Istra; namesto njih naj se upelje: republika Avstrija, Reška država, Italija itd. Nočemo polemizirati z merodajnimi faktorji, prepričani pa smo, da poteze, ki jih črtajo gotovi skorjojeviči v narodni život niso posrečene in da so vseskozi znak starih avstrijskih tradicij. V lastni državi smo sami svoji gospodje, vzgoja mladine je naša stvar, mi smo odgovorni za naraščaj, mi za blagobit svojih potomcev. — Nismo nacionalni šovinisti; v slehernem spoštujemo njegovo prepričanje in nacijo, hočemo pa, da drugi store isto tudi napram nam. Dokler nismo deležni spoštovanja tujcev, toliko časa jim odrekamo spoštovanje tudi mi in isto zahtevamo tudi od svojih oblast! Vsi, ki so na vodilnih mestih, pa se še vedno niso živeli v nove razmere, morajo proč, pa naj so že kdorkoli. Stari avstrijakanti, ki so zamenjali le ime države, ne pa svojega mišljenja in svojih čustev, niso mogli doprinesiti ničesar k blagostanju države. Pri nas v Sloveniji, kjer sede na vseh važnejših mestih slike prošlih birokratskih tipov, čutimo njihovo pest tem bolj, čim večje je bilo naše oduševljenje in čim izraziteja je bila naša želja po svobodi. V takem zatohlem ozračju ne moremo naprej! Čas zahteva novih ljudi, sence preteklosti izginjajo v brezdanjost; mladina pa podaja, ne oziraje se na staro generacijo, roke narodu in svobodi. Tu je rešitev zasužnjenih bratov.

IZ UREDNIŠTVA.

6. broj »Vidovdana« izide dne 25. aprila. Zato prosimo vse tovariše poverjenike iz Zagreba in Beograda, da nam nemudoma pošljejo nov material, zlasti še drobnih vesti. Ob enem apeliramo na napredno studentstvo v Pragi, Brnu in Dunaju, da nam blagovolijo popisati odnotne prilike studentstva, njegova kulturna, strokovna in podporna društva. Redakcija 6. broja bo zaključena dne 22. aprila. — Uredništvo.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Vse cenjene naročnike »Vidovdana« prosimo, da poravnajo naročnino za list najkasneje do konca tega meseca, in sicer 10 dinarjev za celo leto, 5 dinarjev za pol leta. Abonent izven Slovenije naj se v to svrhu poslužijo poštne nakaznice, na katere naj napišejo številko poštnega čerkovnega urada za Slovenijo: 12255. Vsem neplačnikom se bo list ustavil s 7. številko.

Upravništvo.

Odgovorni urednik: Evgen Lovšin. — Last konzorcija »Vidovdan«. — Tiskala Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani. — Glavni urednik: Bogo Teplý.

„Vidovdan“ je edini jugoslovenski napredni studentski list. Širite ga in stopajte v krog njegovih sotrudnikov!